ORATIE,
of
Uutspraecke
van het
Recht der Nederlandsche
Oorloge tegen *Philippum Coning van Spaengien*,
Aen de aldermaghtighste ende Doorluchtighste
Vorsten van Kerstenrijck van eenen Ne-
derlandschen Edelman ghedaen.

In Nederlandsche ghetrouvvelick vertalet.

t'AMSTELREDAM.
By Michiel Colijn/Boeckvercooper/woonende
op't water/op den hoeck vande oude Brug-steegh.
In het Jaer M. Dc, VIII.

Prov. Solom. cap. xvi. vers. 13.

Voor den Coningen onrecht doen is eenen grouwvel: wvant door gherechticheyd wvord den throon bevestight.

Ibid. cap xx. vers. 28.

Goedertieren ende wvaerachtigh zijn bewvaert den Coningh, ende zijnen stoel wvord door goedigheyd bevestight.

ORATIE
Of wtſpraecke van het recht der Nederlandſche Oorloge/ tegen Philippum Coningh van Spaengien.

Root eñ maghtigh/ Doorluchtige Vorſten van Kerſtenrijck, zijn uwe Rijcken die ghy wijdt ende breedt door alle de deelen des Werelds verſpreydt / beſittet: Maer noch veel grooter ende veel uytnemender zijn die deughden ende wetenſchappen met de welcke ghy die te ſamen houdet / bewaret/ eñ de ſelve gherechtelick tot die upterſte palen der ghelucksaligheyd beſtieret. Onder de ſelve achte ick de twee ſeer byſonder eñ uytnemende/ die het groote ghewichte deſer Rijcken als groote Atlantes (of Reuſen) met hare ſchouderen onderſteunen: De Gherechtichheyd ende Goedwillicheyd. De eerſte is de uytnemende claerblinckende moeder van alle Wettẽ/ ende heerſchter van alle gemeyne heerſchingen of Republijcken/ door de welcke ghy uwe Burgeren eñ Onderdanen richtet naer recht ende billigheyd: Door de welcke uwẽ eñ uwer Onderdaenen wille/ maght/ raedt eñ begeerte vrywillig wijcket/ eñ die gehoorſaemhz die u met uwe Onderdanẽ gelijckelick met de ſelve banden des Wets vereenight eñ te ſamẽ hechtet: Om deſe oorſake hebbẽ eertijds de oude Philoſophen verdicht dat de Gerechtigheyd geſtadigh haren God Iupiter verſelde ende byſtond/ ende dat Iupiter vande ſelve leeringen ende geboden ontfingh om het gantſche Aerdrijck wel te regieren ende heerſchen: Op dat al het gene dat hy ſoude beſlupten/ gherechtigh ſoude weſen: Niet om dat hy ſulcks beſloten ende gebodẽ hadde (als de booſe Pluymſtrijcker Anaxarchus den Coningh Alexandro, die ſeer groot miſbaer maeckte om dat hy Clium ghedoodet hadde/ heeft gheſocht wijs te maecken) maer om dat de Gerechtigheyd die hem byſtond ſulcks hadde beſloten ende gheboden: want de wijſte mannen hebben eertijds van ghevoelen gheweeſt / datmen om de Gherechtichheyd te ghenieten/ goede ende ſedighe Coninghen over het volck moeſt ſetten. Nu/ hoewel dat deſe deughet ende wetenſchap ſich ſoo door aller menſchen verſtanden/ ſeden ende leven uytſtreckt ende verſpreydet/ dat ſonder de ſelve niet treffelicks en can ghedaen worden / noch/ oock de menſchen ſonder de ſelve niet eerlick en connen leven: nochtans ſoo vermagh ſy al veel meer/ ô Vorſten, in dit u groot ende doorluchtigh Ampt: want ſy begheert ende eyſſchet van u / dat ghy die Wetten die van ſoo veel jaren herwaerts door ſoo veler menſchen handen van uwe Voor-ouders ghegheven ende naergelaten zijn/ die ghy bequaem ende wel paſſende ſiet op de verſtanden/ aerdt/ ende ſeden van u volck/ dat ghy die (ſegge ick) heyligh ende onverbroken willet houden. Want ſoo ghy die wegh neemt/ ghy neemt uwe Rijckẽ wegh/ ende ſtortet die in het upterſte verderf. Want ghelijcke Wetten en zijn door alle Volckeren niet bequaem / ghelijck het ſweerd van Delphis tot vele

dinghen dienstigh was: sy en willen noch en connen/ niet alle met ghelijcke heerschappie beheerst ende gheregiert worden. Maer uwe Voorouderẽ hebben u in de waerneminge van de Wetten die ghy elck hebt/een wettigh/vast/ ende blyvigh Rijcke voorgheschreven / dat het fondament ende onderstenn van uwe hooghste ende goddelicke weerdigheyd is. Hoewel dat ghy niet onwetende en zijt wat het andere dat wy Goedwilligheyd ghenaemt hebben/ tot eene bequame ende bestendighe regieringhe vermagh ende by brenghet. Ick meene die gheneghentheyd/liefde/wille/ende lust om uwe Onderdaenen goedt te doen: ende de selve/soo wel de alghemeyne als bysondere voordeelen ende nuttigheden te versorghen eñ vermeerderen / met welcker voordeel ghy bekent dat alle uwe raden ende daden moeten gemetẽ ende vergelekẽ wesen. Dese Goedwilligheyd bringhet te weghe dat ghy der Onderdanen Vaders/ ende niet Heeren/Herders ende niet vleysch-houwers: Coninghen ende niet Tyrannen(of wreede heerschers)en zijt. Wt dese Fonteyne leydet ghy de Beeckens van uwe andere deughden / barmhertigheyd / sachtsinnigheyd/ ghemeensaemheyd/matigheyd ende weldadigheyd: Dit is eyndelick dẽ waren ende ghedurighen lust tot de ghemeene welvaert / om de welcke u de Rijcken vanden onstervelicken GOD gegeven ende uytghedeelt zijn: ghemerckt dat de Onderdanen niet om uwen't wille gheschapen ende gheboren en zijn/om u te dienen: maer ghy zijt om der Onderdanen wille ghestelt / op dat ghy voor de selve soudet willen sorghe draghen/de selve voorderlick zijn/ de selve met uw' aensien/deught/ende voorsichtigheyd/soudet bedecken/ bevrijden. Alsoo dan aen die twee deughden alle de wetenschap van het heerschen/aller Vorsten grootheyd ende moghentheyd/aller Burgheren geluckssaligheyd/belanght: ende dat diẽ Vorst die de selve verswijmt ende veracht/ een swack eñ oncrachtigh Rijcke besit/eñ inder daedt eenẽ Tyran is / wiens wille ende wrevelmoed niemant en moet ghehoorsamen/so verstaet ghy lichtelick/ Aldermaghtighste ende Doorluchtighste Vorstẽ van Kerstenrijck, waer voor dat wy Philippum, Coningh van Spaengien/moeten houden. Ende alsoo de Heeren Staten der vereenighde Landen zijn gheweldt doende ende ongheregh tigh Rijcke wederstaen/soo hebbe ick voorgenomen van het recht van die Oorloghe een weynigh met u te spreken/ende van u met eenen te begeeren dat ghy als goede ende gherechtighe Middelaers alle verborghenen haet/quaed vermoeden ende sydraghende beweginghen afghelcydt hebbende/de sake met een gherechtigh/rond/ende suyver gemoed[uyt het gene dat ick / met eene ware ende corte vertellinghe ende Historie vande dinghen die van des Coninghs Philippi tijdt af door sijne wrevelmoedige ende ongerechtighe heerschinghe gheschiet zijn/sal segghen] wilt kennen ende oordeelen.

Als ick voorneme u dat te kennen te gheven/ soo doet den overvloed der dinghen my arm van raedt ende conste zijn /]soo dat ick niet en weet wat schickinghe ende middel dat ick voornemelick moet houden ende volghen: Ick sie dat ick sal moeten handelen als de Schilders/ die op een cleyn Tafereel eene groote menighte van menschen willen schilderen: want ghelijck sy vande sommighe maer het aenghesicht / vande andere maer den top / of bovenste des hoofds vertoonen / ende al het overighe des lichaems decken: soo sal het oock van noode wesen dat ick u van soo vele dinghen die in Nederlands

landt gheschiet zijn/ maer weynigh dinghen voorneme te verhalen/de voorneemste hooft-stucken ende uytmuntende dinghen cort ende beknoopt achtervolge: uyt de welcke ghy sult ghewaer worden dat het beghin van onse oorloghe eerst grote ende gherechtighe oorsaecken gehadt heeft / ende dat die in den voortgangh grooter ende gherechtigher zijn ghewor den. Maer ô ghy doorluchtighe Vorsten, zijt hier teghenwoordigh met goedtgunstighe ooren ende ghemoeden/ soo vele alsser onder u is die van over soo vele voorledene Eeuwen uwe wettighe ende ghelucklighe Rijcken besittet/die het ghemeene voordeel ende nutticheyd van uwe Onderdanen soecken/zijt aendachtigh om seer grote ende ghewichtighe dinghen te hooren: want ick belove ende sweere u/met diere ende heylige woordē voor den Altaer der Trouwe/ dat ick niet bybringhen en sal dat met de reden selve niet over een en comet: dat ick oock niet en sal segghen dat selfs eenen dweersen vinger breet van de waerheyd wijcket.

Dien grooten Keyser Carolus hadde de sware moyelickheden des Rijcks verdreghen / hy haddehet Rijcke schier met ontellicke Landschappen ende Rijcken vermeerdert/hy hadde oneyndighe ende ongheloovighe tochten gedaen: neghen in Duytschland: ses in Spaengien: seven in Italien: tien in Nederland/vier met vrede ende oorloghe in Vranckrijck: Hy hadde twee reysen in Africā volbroght/als hy vāde Hooghduytsche oorloge (wiens uytcomste doen seer onseker eñ twyvelachtigh scheen te wesen) wilde afstaē/ ende sat van ouderdom ende lof uyt het heerschen in Spaengien wijcken / ende aldaer gherust ende stil inde grootste ende gheluckstalighste stilte sijnen seer gelucksigen ouderdom wilde overbringen. Also heeft dien aldergrootsten Keyser sich selvē/van alle sijne Rijcken eñ Landschappē (of Provincien) onterft ende verbreint: Aldus is op sijnen sone Philippum al den arbeyt eñ sorge der dinghen van sijnen Vader met de erffenisse ghecomen: Den welcken hy dickwils te voren [maer doen aldermeest / doen hy (als ick ghesepdt hebbe) sich voor de lestemael bereyde om uyt Nederlandt naer Spaengien / als uyt dit leven te scheyden] vermaent heeft (ghelijck alle goede Vorsten ghemeenlick sonderlinghe besorght zijn voor den wille/deught/sorge ende gunste des genē die haer in hare heerschinghe volghet) ende dat met ernst inde tegenwoordigheyd van den Prince van Orangien eñ den ouden Bossu ende andere Edelliedē: Hy heeft hem vermaent (segge ick) Dat hy boven andere sijne Rijckē sonderlinge sorge te wercke stellē soude voor dese Nederlandsche Provinciē: hy soude gedachtigh wesen/dat dit volck met geene strenghe ende wreede heeschinghe ghewent en was gheheerschet te worden/ dat het eenen grouwel van alle strengicheyd/ opgeblasentheyd ende wrevelmoedigheyd der Spaengiaerdē heeft/dat sy seer gheneghen zijn tot hare Vryheyd ende Wetten: op welcke dinghen soo sijnen sone Philippus gheen acht en name / ende daer toe pooghde/dat hy met alle goedwillicheyd/ende als het billick was/met gherechtigh onderhouden sijner Wetten dit volck niet en onderhielt / dat den tijdt soude comen dat sijne heerschinghe in Nederlandt soude swacken. Dien goeden Vader des Vaderlandts / ende nochtans aldermaghtigsten Keyser / was ghedachtigh dat hy van sijne Nederlanderen met raedt ende daedt seer ghetrouwelijck in soo veele wederspoeden hadde gheholpen gheweest:

Hy wist wel/als hy de gedachtenisse aller tijden overleyde/dat de heerschinge van al de Coningen ende Vorsten van Spaengien altijd seer streng / hooveerdigh ende wreet/niet alleen teghen hare Onderdanen/maer oock teghen alle volckeren gheweest hadde/ ende dat alreede in der Spaengiaerden ghemoedt eenen aenghebozenen ende verouwerden haet op de Nederlanderen in gheplant was/ den welcken dickwils opentlick ten voorschijne was ghecomen: Hy nam oock sijn oogemerck daer op / dat sijnen Sone Philippus in Spaengien was ghebozen ende opghetogen/ eñ dat hy aldaer met de Melck sijner Voedsteren dese groote ghebreken des gemoedes ende der zeden ingesoghen hadde/ende de selve toestont ende met voordacht naer volghde / ende dat hy in sijne zeden eenen Spaengiaert ghelijck was : soo dat hy niet dan Spaensch en conde spreken / ende alleenlick van Spaengiaerden wilde ghedient wesen : Ghelijck dan het eene stockxken door menschen toedoen gebogen ende gecromt wort/het andere alsoo gewassen is/so heeft Philippus van sijne ghebooꝛte ende opvoedinghe vele ghebreken / die sulcke Vorsten niet en betamen/ghehadt ende gehouden. Want doen de Keyser eerst het Nederland verlaten hadde/so heeft Philippus terstont die heylsame ende seer voorsichtighe raden sijnes goeden Vaders verlaten : Ende ghelijck door het licht der Sonne het licht eener Keersse verduystert wordt/ gelijck een droppel pekel vernietight wordt door de grootheyd van de woeste ende blacke Zee die Asien van Kerstenrijck scheydet/ soo zijn alle die uytnemende vermaninghen die de Keyser/als met de stemme van eene stervende Swane / sijnen Sone vertreckende heeft voorghesonghen/versworghen van die over-groote ende woeste afgronden vande Spaensche eergiericheyd ende haet die sy ons volc toedroeghen : De welcke soo gheheel het ghemoed van Philippus ende aller Spaengiaerden besaten/ dat sy niet en wilden dat de Nederlanderen de gherechtighe ende vaderlicke Wetten souden ghehoorsamen/ maer dat sy haren wrevelmoed met de andere volcken van Indien / Italien ende Aragonien souden dienen. Waer uyt ghy verstaet(het welcke ghy selve van die tijdt af dat Philippus over sijne Rijcken heeft begost te heerschen tot u groote schade ende hinder dickwils zijt ghewaer geworden)dat sijne opgeblasentheyd ende eergiericheydt onverdraghelick ende ongheloovelick zijn/dat hy over al met sonderlinghe begeerte/met alle sijne rijckdommen ende geweld / eene onwettighe maght ende middel om heerschen soeckt te vercrijghen. De oorloge in Vranckryck die de Keyser door bestand hadde onderlaten / heeft de Coning Philippus vernieuwt: ende alsoo hy tot de selve van de Staten van Nederlandt bysondere schattinghen begeerde/ soo is hem het selve seer geern ende met overeenstemminghe van alle de Staten toeghelaten: hoewel dat sy te vozen (als ghesеydt is) den Keyser met ghelde in soo vele oorloghen by ghestaen hadden. Want alsoo/naer het ghebruyck ende ghewente haerer Vooroudеren alle de Staten by een vergadert waren/ ende de stemme van elcken Staet ghevraeght wierdt(want sulcke dinghen en moghten sonder gemeene verwillinghe/ de verwillinghe sonder voorghehoudene Staet-vergaderinghen/niet ghеschieden) daer wordt besloten dat men den Coningh Philippo door den tijdt van neghen jaren eene groote somme gelds soude opbringhen: Dat wierdt Subsidium Novennale, of Neghenjarighe bystandt ghenaemt / het

welcke

welcke tot die oorloghe wel seer dienstigh was: maer veel meer die vermaer-
de ende veel-jarighe cloeckheydt der Nederlandtsche Helden / met de welcke
sy / soo in andere oorloghen als in dese / soo veel te weghe ghebraght hebben /
dat Philippus, den aldermachtichsten Coningh van Vranckrijck door twee
voorspoedighe sturmen / verwonnen ende veldvluchtigh zijnde / eñ daer naer
vrede begheerende / sulcke wetten ende conditien voorgheschreven ende af-
gheepscht heeft / die tot sijne sonderlinge eere ende uytnemende voordeel wa-
ren streckende. Seker alle menschen / maer voornemelick de verwonnene
Francoysen ende misgunnende Spaengiaerden / hebben den lof deser victo-
rie / of zeghe / de cloeckheydt ende vroomheyd der Nederlanderen toegheschre-
ven. Ende die eenighe saecke was doen van sulcken ghewichte / dat soo de
Coningh Philippus door soo vele weldaden aen synen Vader ende aen hem
ghedaen tot goetwillicheyd niet en hädde connen beweeght worden [voor al
het uytnemende ghetuyghenisse vande Coninginne van Hungarien daer by
comende / de welcke uyt het gouvernement der Nederlanden scheydende / den
Coningh versekerde dat hem de ghetrouwigheydt ende cloeckheydt der Ne-
derlanderen meer dan genoech bekent was / in de welcke de Keyser ende den
Coningh sonderlinghe ghehouden waren] soo hadde hy nochtans door dese
ghelijcksinnighe overeen-stemminge / door dese trouwe / door dese cloecheyd /
der voornaemste / tot hare liefde ende goedwillgheyd behooren ontsteken te
worden. Maer Philippus heeft dese ghetuyghenissen in den wind geslaghen /
ende de weldaden ende vrome daden der Nederlanderen veracht. Wat segge
ick veracht? Hy heeft die oock met den uytersten haet ende over wreede da-
den vergolden. Want als den vrede in Vranckrijck ghemaect was / so scheen
hy qualick te nemen dat de Staten een weynigh te voren in het besluyté van
de neghenjarighe bystand niet terstond / als hy maer den mondt op en dede /
so haest als het hem maer en geliefde / de heele schat-camer hem niet en open-
den / ende alle den schat voor hem niet terstond uyt en stortten / dat zy zijn be-
vel niet op den staenden voet en zijn ghehoorsaem geweest; maer dat sy eerst
naer de wijse ende Wet / der Staten vergaderinghe by een vergadert ende
eenen Landtsdagh ghehouden hebbende / raedt daer op hielden / op dat de
saecke met ghemeene verwillinghe soude toeghestaen worden / ende dat men
moght bestellen wat lieden datmen voornemelick al dit gheldt soude in
handen geven / ende hoe dat het tot dienst des Conings alderbequaemst sou-
de moghen uytghedeylt worden. Om dese oorsaecke heeft hy (die de vryheyd
verdruct / ende de vaderlicke wetten omgetrocken hebbende / het rijck alleen /
dat is loutere tyrannie of wreede heerschinghe ghesocht heeft) het opbringen
van dit geldt niet voor eene weldaed / maer voor Crimen læse Majestatis ghe-
oordeelt / ende heeft eene quade ooghe op de Staten ghehadt / als vyanden
ende wederspanninghe sijnes Rijcks of heerschinghe. Want dit is voor Phi-
lippo ende alle Spaengiaerden wettighe oorsaecke ghenoegh gheweest om
haer der Nederlanderen vyandt beginnen te verclaren / ende op hare Wetté /
Vryheyd ende Privilegien ghewelt te doen. Dit weten wy is het ghebruyck
van alle Tyrannen / dat sy de alderminste oorsaecke soecken ende naerjagen /
ende de selve met eenighen schijn van recht becleeden / om de Wetten der On-
derdanen om te teecken / ende onder den voet te bringhen: So heeft eertijdts
den

den Sone van Sextus Tarquinius, in de Stadt van de Gabij het opper gebied besittende/ al den Raedt door bedrogh ende valsche beschuldinghen ghedoodet ende ghebannen/ op dat hy door dien middel de Stadt onder de Tyrannie sijnes Vaders soude bringhen: Wy vinden oock van Iulio Cæsare ghescreven/ dat hy sich teghen de Wetten ende Vryheyd in de geduyrige heerschinghe willende dringhen/ al de gene die zijn doen wederstonden met eene waerschijnighe oorsaecke/ of door bedeckte bedrogh-weghen/ uyt den weghe heeft gheholpen: De Spaengiaerden zijn oock uyt dese haven van gerechtighe clachten ende beschuldinghen tot een wreet/ eenigh/ ende opper-ghebied/ over de Nederlanderen seer langhe van haer bedocht/ met volle zeylen gevaren. Ende seker daer en ontbraké geene inlandsche/ die met riemé dit Schip van de alder verdorvenste raden tot de spaensche Tyrannie roeyden: want daer was eenen of twee vanden Adel/ onweerdigh sijnes geslachts/ onweerdigh sijnes Vaderlands/ die niet en cōde betalé/ eñ docht hy niet vaste staende en soude connen blijven/ sonder den stand der gherneene regieringhe om te stooten/ onder de welcke dien grooten geld-pachter Barlemont het hoofd op stack/ ende braeckte uyt sijnen doodelicken mondt alderhande boose raden in den schoot des Coninghs: waer door het ghemoed aller Spaengiaerden tot meerder gheweld/ bedrogh/ ende boose stucken opgheroepd wierd. Want de saecke was selfs soo verre gecomen/ dat de Coningh van meyninge was den Grave van Lalain ende alle de Staten/ seer voorsichtige mannen/ ende eenighe voorstanders van onse Republijcke ende Staet [die mannen (segghe ick) die weynigh tijdts daer te voren soo veel weldaden aen hem te coste hadden ghelepdt/ ende haer leven inde waegh-schale geset hadden voor sijn welvaert ende Rijcke) om te bringhen. Wat wreethepd is opt grooter gheweest dan dese? Wat soude (mis daed/ ghebreck] der ondanckbaerheydt is opt meerder gheweest dan het verhaelde? Maer hoort hier en boven/ Vorsten, wat licentie (toelatinghe) ende eyghen lust Philippus voor sijne voorghenomene reyse in Spaengien heeft aen sich ghenomen. Hy begeert dat sy Soldaten in haere voornemste Steden soude inlaten/ ende de selve van hare eyghene middelen maend-gheld geven: ende dat alle Onderdanen ende Burgeren de wapenen souden aflegghen: Sy en weygheren het ghebodt haeres Overheers niet/ maer begeeren dat sy ingeborene/ ende geene Spaensche Crijghslieden souden moghen aennemen: De Coningh houdt aen/ hy wilt met alle cracht dat men Spaengiaerden aenneme/ als op de welcke hy dē grondt van zijn wreet Rijcke veste: hy ghebiedet haer dat sy de wacht ende bewaernisse van de voornemste Kasteelé eñ Stercté der Provincien souden inhouden: de welcke oock die helsche rasernijen van hare vyandschap ende ingheplanten haet/ niet en bedwongen van het verongelijcken ende vermoorden der Nederlanderen/ maer hebben die terstondt naer Antwerpen/ Atrecht/ Camerijck (alle hoofdsteden) uytghelaten. Daerenboven [het welcke gantsch teghen onse Wetten strijdt/ ende seer dienstigh was om zijn ghewelt-doende ende onwettigh Rijcke te vesten] heeft Philippus eenighe Spaensche Raedsheeren by de Staten vervoeght/ ende heeft sulcke daer toe vercoren die tot bedriegherien/ ongherechtigheden/ ende Tyrannie (of wreede heerschinge) van natueren bequaem ende gheschickt waren: te weten/ den Grave van Feres, Vergas ende

Eras: die al den wille/heerschinghe/ ende raedt vanden Coningh Philippus in
haere burst souden hebben; voor de welcke hy wilde dat de Staten souden
swichten/ende dat sy niet en souden doen dat die groote Catones niet goed en
vonden. Als nu by haer het opperste beleyd van alle Landsaecken was / soo
moesten onse lieden[wijse Vaderland-lievende ende het ghemeene beste soec-
kende mannen] als schaduwen swerven (waren een o in Cijfer) wierden
voor steenen beelden gehouden: Sy en hadden van de heerschinghe niet an-
ders dan den blooten name/ende en conden noch en moghten niet uytvoeren
dat tot het ghemeene beste diende. Doen begon onse Vryheyd ende leven on-
seker ende te coope te wesen: want het is so in der waerheyd/ Vorsten/ de Co-
ningh Philippus ende de Spaengiaerdē/ welcker dienst hy tot zijn onwettigh
Rijck ghebruyckte/hebben alle daer toe gearbeydet om / ghelijck eertijds die
oude Romeynen door de Decemviros,of tien mannen / van de Griecken het
onderhoud vande nieuwe Wet der twaelf tafelen (soo sy die naemden) ghe-
voordert hebben: dat wy oock soo/onse Vryheyd verachtende ende verwer-
pende/door dese overwreede drie mannen/ eene nieuwe heerschinghe/ ende de
alderhooveerdighste Wetten souden begeeren van desen Spaenschē Raedt:
uyt welcker ghetal dese Raedtsheeren/ die ick ghenaemt hebbe / oock voort-
gecomen waren: Ende als ghy nu siet/ Vorsten,dat sy op de authoriteyt van
haren Coningh Philippus alle Volckeren des aerdrijcks willen Wetten ende
ghebodē geven/soo hebben sy het selve jock der dienstbaerheyd op den rug-
ge der Nederlanderen willen laden: met dat last der alderwreetste heerschin-
ghe hebben sy de wel-bestelde Republijcke geheel willen omstooten ende on-
derdrucken/op dat zy haer eyghen goedtdencken/licentie/ ende wrevelmoedt
in stede van onse Wetten souden moghen ghebruycken. Dat was het/ dat sy
volle ende gheheele ghehoorsaemheyd naemden: maer wy sullen't veel beter
Tyrannie noemen: dat is/Eene geweld-doende heerschinge/die met de goe-
de Wetten eñ zeden strijdet: met de welcke al over veel jaren die van Indië/
Sicilien/Napels/Calabrien/Milanen/ Arragonien ende Portugael/onder-
druckt ende benouwt worden. De Spaengiaerd en laet geene van dese Lan-
den naer de eyghene Wetten van hare Republijcke leven; maer haer worden
uyt Spaengien/als uyt de stadt Rome/Viceroys/Gouverneurs/ Legatē
ende Raedtsheeren ghesonden/dat al Spaengiaerden zijn. Waerom mogen
sy dit soo doen? Om dat de weerdigheyd ende Majesteyt vande Spaensche
Monarchie(die sy haer inghebeeldet hebben)sulcks voordert. Dat schrijvet
haer de seer gewichtige Axioma ende Disciplijne vande Stoici voor: de welc-
ke sy niet door leeringhe of studeren/ maer van hare eyghene natuere eñ ver-
stand schijnen opghesopen ende van nieuws opghehaelt te hebben: te weten/
Aenghesien dat sy alle Volckeren der aerden voor knechten/ voor hare Die-
naers/voor domme/sotte/oneerlicke/ellendighe beesten: haer selven daerent-
teghen voor Coninghen/alleen-wijse/alleen-rijcke/alleen-ghelucksalighe/eñ
alleen menschen houden ende uytgeven: Onder de welcke Philippus als eenē
Chrysippus, de Galerie(of wandel-plaetsen van dese wijnbrauwighe Philo-
sophen)schijnt te onderstennen ende staende te houden. Maer sy seggen hier
teghen/dat sy daer toe ghereechtight zynde / met recht der wapenen over die
uytheemsche Volckeren heerschen/ghemerckt dat het voor goedt aenghено-

men

menschs/door het recht der Volckeren / ende gebruyck /dat de verwinners de
verwonnene Wetten naer haer welgevallen stellen. Soo men dat moet aen-
nemen/Vorsten, [ghelijck men seker moet / als zijnde een oudt ghebruyck by
alle Volckeren] waerom schrijvē haer sich de Spaengiaerden sulck recht in
Nederland toe / aenghesien dat het Landt Philippo door erffenisse toecomt/
ende niet met wapenen/met gheweld/ of met die Spaensche bedriegerien en
is verkreghen? Maer den Tyran heeft liever ghehadt/alle dingen dat onder
dat boven te keeren;met oorloghe/met brandt/ met vernielinge alles te ver-
woesten/ende den Hemel met de Aerde te mingen/dan de Privilegien vande
Voorouderen afcomende(de welcke hy nochtans de ingeboren / dierbaerder
dan haer eygen bloedt ende leven sagh zijn)de Nederlanderen te laten. Daer-
om heeft hy ghemeynt dat hy desen wegh moest ingaen: Voor eerst dat hy de
selve als vyanden met de wapenen soude aentastē / daer naer haer vaderlick
recht soude benemē/ eñ dat hy selve Verwinner/ de verwonnene nieuwe tafe-
felē eñ nieuwe Wetten soude geven. Duc d'Alba en heeft dat eertijds niet ge-
loochēt: de welcke de inlandsche oorloge alreede geslijft zijnde/eñ hy vele stedē
met over wreede oorloghe ontweldight hebbende/soo heeft hy ghesepdt/ ende
sich openbaerlick beroemt; Dat de Coningh niet meer het Recht van eenen
Prince/ of Vorst/maer van eenē Verwinner in Nederland en hadde. Daer-
om en heeft hy oock niet anders / dan of het alreede over langhe volbroght
gheweest hadde/sijne wreede heerschinghe te wercke ghestelt/de alder onghe-
rechtighste Wetten ghegheven / het leven ende goedt van de alderbeste ende
cloecste Burgers verbeurt gemaeckt / het goed met openbaren uptroep ver-
coopende/het lichaem den Beul overleverende. Hoe? heeft opt eenighe Ty-
ran/of eenige vyandt / sulcks aenghevanghen? Heeft Gelo of Hiero van Si-
cilien sulcks ghedaen? Of oock den Pisistratus, sone van Hippocrates? Wy
lesen van de selve/dat hoewel zy met gheweld ende tegen de Wetten het rijc-
ke vercregen hadden / dat zy nochtans zedighlick ende naer de Wetten van
het vercreghene Landt gheheerschet hebben: ende hebben over sulcks door
haere heerschinghe de Republijcke van Sicilien beter ende gheluckiger ghe-
maeckt. Wat sal ic ooc vande Lydiades den Tyran seggen? de welcke so hy in
de Stadt van Megalopolis vander Tyrannen ongerechtigheyt ende dertel-
heyd eenen grouwel hadde/heeft de selve haere vorige Wetten weder ghege-
ven / ende daer naer met den ghemeenen vyandt cloeckelick vechtende is hy
voor haere welvaerd in den crijgh verslaghen. Als de Romeynen oock eens
Provincie met haere wapenen aen haer ghetrocken hadden / soo heerschten
sy over de selve met volcomene zedigheyd/ staetigheyd/ voorsichtigheyd ende
gherechtigheyd. Maer ghy/Philippe, en onthoudet u niet van ongherechtig-
heden/van geweld/van onse doodt/ende van den ondergangh van onse Wet-
ten: daer wy nochtans niet door oorloghe / niet door Tyrannie/ maer door
wettighe erffenisse ende recht des huwelicks in u besit zijn ghecomen. Daer-
om soo ghy het recht van eenen Tyran willet te wercke stellen/Philippe, doet
dat in Italien/dat al over langhe door oorlooghs recht u gehoorsaemt: Wilt
ghy voor Coningh ghehouden worden / zijt Coningh in Spaengien / of veel
eer te Jerusalem. Maer wilt ghy eenen Monarck zijn [waer af uwe spaen-
sche Waerseggers u al over langhe goede voorsegginghe ghedaen hebben]

zijt

zijt het waer ghy uwe oorlooghsche brandstokinghen onder sult minghen/ soo ghy eenen grooten Dominator, of heerscher wilt wesen/ zijt het in Asia, zijt het in Africa: want/ wat ons aengaet/ wy en kennen die alderhooveerdighste name van u Rijcke niet; noch wy en nemen die alder ongerechtighste Wetten in onse vrye regieringhe niet aen. Wy en hebben gantsch geene ghemeensaemheyd met de Tyrannen: maer zijn ten uytersté van de selve verv reemt ende afghesondert: Wy hebben eenen Hertoge ende Vorst/ ende dien wettelic; met de aldergerechtigste palen der Wetten bepalet: Ghy hebt ooc ghesworen dat ghy sulck eenen waert/ ende altijdt soudet wesen/ doen ghy met uytnemende blijdschap ende hope van eenen yeghelicken uwe blijde incomste in onse steden hebt ghedaen: als ghy in onse stedé tot groote vreughte ende goede hope van eenen yeghelijcken zijt ghecomen: als u eenen yegelicken met de hooghste eere ende dienstwilligheyd aennam ende omhelsde: Doen hebt ghy u/ naer de wijse/ voor al het volck op de alderheylighste Euangelié met eenen heylighen Eedt verbonden/ dat ghy de rechten der Voor-ouderen voor goedt soudet houden/ ende dat ghy niet eene van die Wetté soudet veranderen. Doch op dat ick niet sonder oorsaecke onse vryheyd soo dickwils en schijne te noemen/ ende soo dickwils daer af te spreken/ sal ick seggen wat onse Vryheyd is/ ende wat sy begheeret. Want ick gheloove/ Alderdoorluchtighste ende Maghtighste Vorsten, dat Philippus de ghedachtenisse der selve al over langhe uyt den sinne ghestelt heeft/ ende dat hy wel meynt dat sy het teycken van de Hoere Tanegrea is [het welcke Clodius, boose Roomsche Burghers sijne Vryheyd naemde] ende dat hy ende sijne Spaengiaerden niet alleenlijcken het beeld vande licentie of toelatinghe en hebben; maer de selve al te samen/ als de Goddinne ende Venus van haere begeerlickheden eeren. Doch ick houde dat in het Recht/ Wetten/ gherechtigheyd/ ghewente ende seden van onse Voorouderen onse Vryheyd bestaet. Ick sal het segghen/ soo het u belieft/ ende sal haer eenighe van de selve in den sin bringhen/ op dat ghy/ Vorsten, mooght weten wat het voor Rechten zijn/ voor de welcke wy (als voor al ons welvaren) vechten/ sonder eenigh geslachte van doodt te vreesen.

Nederlandsche Vorsten.

I.

Niemandt moeten sy teghen de VVetten der Steden, of openbaere Recht-camer, in het Recht trecken, ende moeten eenen yegelicken maght geven om sich met Voorspraken te verdedighen.

II.

Gheenen Vremden of Wtlander en moeten sy openbaere Ampten laten bedienen.

III.

Sy en sullen niemant met de hooghste weerdicheyd ende autoriteyt over de Provincien stellen, die van haer bloed ende maeghschap niet en zy.

IV.

Sy en moeten den staet der Republijcke op haere eyghene authoriteyt door uytgheven van Brieven of Placcaten niet veranderen; sy en moeten niet nieuws inde selve voortbringhen.

V.

Buyten de openbare verwillinghe der Staten en moeten sy geene schattingen eysschen; sy moeten haere ordinarische incomsten hebben, ende met de selve moeten zy te vreden wesen.

VI.

Sy en moghen sonder verlof vande Staten der Provincien geen Crijghsvolck inde Provincien ende Steden bringhen.

VII.

Het geldt en moghen sy sonder toelatinghe der Staten nemmermeer opsetten of af setten.

VIII.

Eenen ongbehoorsamen ende schuldighen Burgher en moghen sy noch met boete, banden, noch slaghen, niet bedwinghen, sonder vorigh ondersoeck ende vonnisse des Magistraets.

IX.

Eenen misdadighen, hoedanigh de misdaed magh wesen, die van den Rechter veroordeelt is, en mogē zy uyt de Provinciē tot andere straf-plaetsen niet leydē.

X.

De welvaert des volcks zy hare hooghste Wet.

XI.

Soo eenighen Prince vertrocken is, soo hy met gheweld, onrecht, of bedrogh, den staet der Republijcke onrustigh ghemaeckt heeft: Alle de Staten ende Burgheren moeten hem ghehoorsamheyd weygheren, ende sullen vry en ongehouden van haeren Eedt wesen: Sy sullen eenen Oversten in sijne plaetse stellen, tot dat hy tot beter sinnen ende sachter regieringhe is ghecomen.

Dit zijn de voorneemste Wetten [hoe wel dat daer noch andere dierghelijcke Wettē zijn] door de welcke tot nu toe de Nederlandsche Vryheyd veel/ seer/ ende langhe ghebloeyt hadde. Siet ende aenmerct nu doch/ Vorsten, wat ick van de gheweldighe ende alderongherechtighste heerschinge van Philippus gheseydt hebbe/ ende noch sal segghen/ hoe de selve reght-recht tegen onse Vryheyd / ende met eenen teghen de gherechtigheyd selve strijdet. Het en is niet van noode dat ick met vele bewijsredenen bewijse het gene dat ick alreede al bewesen hebbe / dat Philippus de wetten van Nederlandt verkracht heeft/ ende dat hy heel Nederlandt met louter gheweld soeckt te overstulpē/ aenghesien dat eenen yeghelicken uyt de afgheworpene Brieven van Alana, Ghesand van Philippus, dat voor ghewis ende seker heeft connen weten: de welcke uyt Vranckrijck aen de Princesse van Parma / Gouvernante van Nederland schrijft: Dat het vast ende besloten by sijnen Coningh was, alle de Privilegien van Nederland af te schaffen/ te besnijden/ ende dat hy de Nederlanders sulck eene Wet sal voorschrijven/ dat anders gheene Wet en gelde/ dan die door zijn bevel ende met sijnen raedt zy ghegheven. Ende daerom

heeft

heeft hy de Authoriteyt des Pauses te hulpe gheroepen/ op dat de selve hem van het ghelove houden/ sijner ghesworene ghelofte/ ende van sijnen hoogen Eedt die hy ghedaen hadde de Nederlandtsche Wetten te onderhouden/ soude vrijden/ op dat hy daer naer met de winden van dese ydele toelatinge sich met volle seylen in de zee der Spaenscher Tyrannie gheheel soude mogen begeven/ op dat onder den schijn van de Roomsche Religie ende Heylighheydt sulcke wreetheyd ende Tyrannie by de goede Vorsten ende alle Volckeren der aerden soude schuylen. O onverswyghelicke ongherechtigheyd! O al te onvoorsichtighen ende onweerdigen Vorst om te heerschen! Want wat hadde van hem in de heerschinghe onvoorsichtigher of onbedachter connen geschieden/ dan sich van den Eedt die hy sijne Onderdaenen ghedaen heeft te willen vrijden. Soo onwetende in Landssaecken is Philippus, dat hy niet en verstaet wat eene vaste verbintenisse der ghemoeden / wille/ ende aller saken/ tusschen hem ende zijne Onderdanen / door onderlinghe trouwe eñ eerbiedinghe des Eeds is te weghe ghebraght: Wat de banden der Wet eñ der trouwe zijn/ de welcke de Ampten van alle Vorstẽ / des Raeds ende der Onderdanen/ Heeren ende Vasalen/ aen een hechten ende binden. Want om de selve oorsaecken daer den Vasal van zijn leen om is vervallen / is den eygenaer oock met recht vande eygenschap van het selve versteken: dẽ Vasal en is niet ghehouden hem ghelofte te houden/ noch hem onderdanigh te wesen/ soo hy ghelofte te houden/ ende de rechten des Leens / den Vasal weyghert. Domitius den Orateur seyde eertijts: VVaerom soude ick u voor eenen Vorst houden, aenghesien dat ghy my voor geenen Raedtsheer en houdet? Dien Lucius Crassus seyde seer wel: Soude ick u voor eenen Burghemeester houden, als ghy my voor geenen Raedsheer en houdet? Waerom en souden wy oock niet eenstemmigh seggen; VVy en kennen Philippum voor geenen Coningh, die ons voor sijne Burgeren niet en kent; maer ons voor bysondere ende gemeene vyanden houdet. Soo strecket Philippum dese trouwloosheyd tot schade / als hy daer toe trachtet/ dat hy de Staten ontlaste vande ghelofte ende Eedt hem ghedaen; soo dat sy hem niet meer en behoeven voor haren Prince (of Vorst) te houden ende ghehoorsamen / maer hem met recht als eenen Tyran/ als eenen gemeenen vyand des Vaderlands/ connen verwerpen ende versoeyen. Want ghelijck sommige lieden door sieckte / of door dommigheyd harer sinnen/ de lieflickheyd der spyse niet en smaecken/ soo oock nu sulcke boosheyd/ lust ende begeerte om al zijns herten bedencken te wercke te stellẽ/ Philippum ende andere Tyrannen heeft bevangen / soo en sien noch en bevroeden sy niet wat haer selve in die boose begeerte van die ongerechtighe heerschinghe nut of onnut is/ maer werden van de wreetheydt harer nature tot alderhande boosheden ende strafweerdige dinghen vervoert ende ghedreven. Maer met wat ghemoedt/ met wat wille/ met wat bewegginghe/ Philippe, hebt ghy soo grooten grouwel van onse Wetten connen crijghen / soo verre van de selve wijcken/ dat ghy om de selve uwe Trouwe ende Gelofte (die alle goede Vorsten heyligh ende onverbrekelick/ jae als den grondtsteen aller gerechticheyd ghewent zijn te bewaren) soo schandelick soudet schoffieren / verbreken ende verwerpen? waren sy ongherechtigh? Bestonden sy uyt onbillickheyd? Of vercorten sy eenighsins uwe weerdigheyd eñ Spaensche Majesteyt? Maer/

de Keysers / Coninghen / Princen uwe Voorouders [onghetwijvelt voor u
in weerdigheyd haeres Rycks / in lof / in glantz ende uytnemenheydt haerer
daden te stellen ende rekenen] die hebben die haer selven ghemaeckt en voor-
gheschreven / ende soo voorgheschreven / dat sy gherechtigh ende eenen goeden
Vorst betamende waren: met de welcke de ghemeene welvaert der Neder-
landeren ondersteunt ende ghevest moght zijn; de gheluckstaligheyd en lang-
duyrigheyd van onse Republijcke gheschickt ende ghegrondt soude moghen
blijven: om de selve te maken heeft dien grootmogenden Keyser / uwen Va-
der / ende alle uwe Voorouders meer vlijt / neerstigheyd / sorghe / cloeckheydt
ende wackerheydt te wercke ghestelt / dan ghy / Philippe, om de selve om
te stooten ende om de heele Republijcke te verderven met uwe Tyrannie en
ghewelt / ghedaen hebt. Want die goeden Vorsten verstonden wel [het welc-
ke ghy ende alle Tyrannen ghewent zijt te loochenen ende wederstaen] Dat
het eyghene Ampt van goede Vorsten is / altijd ghedachtigh te wesen / niet
alleene wat haer toevertrouwt is; maer oock hoe verre dat het haer
toevertrouwt is; Sy zijn steeds indachtigh dat sy den persoon van
de heele Republijcke vertoonen / ende dat sy de weerdigheydt ende wel-
vaert der selve behooren staende te houden; De Wetten in cracht hou-
den / de Rechten voorstaen: ende op die uytnemende ende gantsch Coninglic-
ke reden vande Coningh Theohadades te dencken / die seyde: Als wy alle din-
ghen vermoghen, soo gheloooven wy dat ons slechs de lovelicke dingen zijn ge-
oorloft. Daerom schreef Antigouus de derde Coningh van Macedonien aen
sijne Steden; Dat soo hy misschien met Brieven of Placcaten wat geboodt
of verkondighde dat met haere Wetten scheen te strijden / dat sy hem daer in
niet en souden gehoorsamen; maer souden haer laten voorstaen / dat hy door
eenighe onwetenheyd ende dwalinghe ghemist hadde. Seker dit was eenen
grooten ende uytnemenden Coning. De selve als hy by gevalle eenen hoor-
de segghen; Dat alle dinghen sonder eenigh onderscheyd den Coningen eerlick
ende welvoegende waren, so heeft hy so wel heerlic als voorsichtelic daer by
gevoeght; lae de Coningen der Barbaren: maer ons zijn de eerlicke dingen al-
leen eerlick, ende de gerechtighe dingen alleen gerechtigh. Dies gelijcks The-
mistocles van Simonide versocht zijnde / dat hy tot sijnē voordeele in het ge-
rechte een ongherechtigh vonnisse soude gheven: heeft geantwoordet: Ghy
en soudet gheenen goeden Poët wesen soo ghy de mate in het dichten te buyten
ghinght: soo en soude ick oock geenen goeden Vorst wesen, soo ick yet teghen
de wetten besloot. Siet ghy u selven nu wel / Philippe, in dusdanighe daden
ende in alle de dinghen die van u gedaen zijn / van de Heydenen ende Wereld-
sche Coninghe overtuyghen: daer ghy nochtans voor Coningh / ende dat
noch Catholijck Coningh / wilt gehouden wesen? Siet ghy wel dat ghy van
sulcke ghetuyghen overwonnen wordt / die door de naturere geleydt wierden
om de gherechtigheyd ende rechtveerdicheyd te onderhouden? Siet ghy wel
dat ghy met het ghetuyghenisse van eenen yeghelicken ghedwonghen wordt
te bekennen dat ghy naer de Tyrannie ghetrachtet hebt / ende noch trachtet?
Ende op dat ick tot andere dinghen nu voortvare / so en moet ick dit bewijs
van sijne Tyrannie niet vergeten; dat Philippus van dien tijdt af dat hy eerst

over Nederland de regieringhe heeft begost te hebben / ghewilt heeft dat de vergaderinghe der Staten in vremde Landen souden ghescheiden; Dat hy de Raedtsheeren dickwils de bycomste verboden/ verstropt ende belet heeft/ als sy van het ghemeene beste / als de wijse van doen is/ inde Staet vergaderinghen wilden handelen. Want dien Raedt is tot eenen voorvechter van de Wetten/ bewaerder/ opsiender/ ende voorstaender der Republijcke / of ghemeyne saecke ghestelt/ de haven ende toevlucht der verdruckte. De ghene die dat last opgeleydt was / Dat hy soude toesien dat de Republijcke onbeschadight blijve/ dien en heeft Philippus inde vergaderinghe niet willen laten comen: Hy heeft besloten dat hy anderen raedt moest nemen / dat hy met dien Raedt sijne raedt ende tyrannie niet en conde uytvoeren. Want hy hadde dat van Tarquinio Superbo gheleert / die in het Roomsche Rijcke dese wijse ende ghewente (vande Voorouders naergelaten) van alle dingen met den Raedt te overlegghen/ gheheel wegh ghenomen heeft / ende bediende de ghemeente met den raedt sijnes ghesins: Ende naer hem Iulius Cæsar, die de Republijcke verdruckt zijnde/ sich selven eeuwigh Dictator, of Præsident, ghemaeckt heeft / de vergaderinghen verboden/ die Augustus daer naer de Republijcke tot vrede ende stilte ghebraght zijnde/ weder in haer gheheele heeft ghestellet. De selve heeft Nero dien beruchten Tyran in het beghin sijns Rijcks wederom verboden. Want Philippus en heeft niet alleene de t'samencomsten ende byeenroepinghe der Staten; maer oock der Edele ende Burgeren Collegien/ Vergaderinghen/ byeencomsten/ ende societeyten/ ghehatet / verstoort/ ende ghescheyden/ daer hy van alle goede Wetten ende seden; maer voor al van het statighe Ampt der Staten als eenen goeden Vader ende ghetrouwen Momboor behoorde te wesen. Daerom soo ick/ Vorsten, voortvaere in het vertellen van de saecken die van Philippo seer schadelick in Nederlandt ghedaen zijn/ ghy sult openbaerlick sien dat hy de alderongerechtighste ende onverdraghelickste regieringhe ghesocht heeft/ ende dat hy tot sulck voornemen ghedreven is gheweest door zijn eergierigh ghemoedt / ende door den uytersten haet teghen de Nederlanders. Ick weet wel dat ick van dingen spreecke die over al berucht zijn/ ende van alle menschen vertelt worden / ende dat die dinghen daer ick af vermelde / yeder meer bekendt zijn dan mijn ghemoedt can bedencken/ of mijne tonghe uytspreecken. Ick sal nochtans bysondere saecken te kennen gheven/ hoewel dat mijne wtspraecke uwe wetenschap gheensins en sal connen ghenoegh doen. Want my en dunckt niet dat oyt op der aerden van booser ende snooder stuck ghehoort is / dan dit stuck van Philippus gheweest is/ als hy de edelste vande Staten niet alleene en heeft gesocht te scheyden ende verstropen; maer oock te dooden ende vermoorden: Ende dat op dien tijdt als sy hem (als ick ghesegdt hebbe) de neghenjarighe bystand met sonderlinghe weldaed / maer met meerder dienstwillighеydt/ opghebraght hadden: Dan oock als hy eerst in eenen heymelicken Raedt besloten hadde al de Nederlanders gantsch uyt te roepen/ die by hem ende sijne ongherechtighe ondersoeckers voordacht waren ghevvorden van Religie verandert te zijne.

Want/

Want/op dat ick dat niet swijghen niet voorby en gae/ eer Philippus de Staten van rebellie/wederspannigheyd/ eñ Crimen læse Majestatis beschuldight hadde/heeft Duc d'Alba, doen men van den Franschen Vrede handelde/ Henrick den tweeden Coningh van Vranckrijck verclaert/dat Philippi voornemen was niet alleenlick om de Edelste ende voortreffelickste mannē/ maer oor alle de Onderdanen om te bringē/die voordacht waren vande Gereformeerde eñ ghesuyverde Religie. Philippus wilde soo veel duysent menschen vermoordē/ende als onnoosele Lammekens slachten/ die hem noyt eē onbillick woord ghegeven en hadden: jae die altijd sijn bevel met sonderlinge goedwilligheyd ende dienstbaerheyd seer geeren ghehoorsaemt hadden: over de welcke hy qualick een jaer naer het vertreck vanden Keyser hadde begost te staen ende te heerschen: soo dat indien hy van dien tijdt af/eñ volgende dat wreet beginsel/den loop van sijne tyrannie hadde mogen uytloopē/ wy souden al over langhe in ons bloedt begraven ende versticht gheweest hebben. Wie is onder u/ Vorsten, die van de waerheyd deser saecke twyvelt/ aenghesien dat de Coningh van Vranckrijck/die ick terstont ghenaemt hebbe/sich niet en heeft ontsien de Prince van Orangien [doen hy met andere Vorsten doende was om den Vrede van Passavien voor den Coningh Philippus te maken] te verwittighen/dat sulck een overboos stuck in Philippi godeloose raden was voorgenomen. Maer en denckt niet/ Vorsten, dat Philippus sulcx om de Religie voorgenomen heeft: Dat was zijn religie/dat hy sonde maecte eenighen mensche in het leven te sien/die alle zijne raden/ al zijn voornemē/ niet voor suycker op en at/niet voor goed en hieldt. Dat liet zijne Religie toe/ daer en maeckte hy geene sonde af/ soo vele duysenden onnoosele Burgheren te vermoorden/ op dat met eenen al de Edele ende voornemste van Nederland soude omgebraght wordē: Daer en maecte hy geē sonde af/inde oorloge der Maranē hondert Coopliedē van Granaten vast te setten/eñ des nachts door oploop de selve al te samen de kele af te snijdē eñ te vermoordē: Niet om dat sy voordacht waren van ghesintheyd: (want sy hadden altijdt Roomsch Catholijck gheweest) maer om haer geld ende groote rijcdommen: want die onder de selve minst van vermoghen was/die was wel vijftich duysent Ducaten rijck: welcken schat Philippus terstont gewesen heeft in sijne schatcamer ende geldtkiste ghebraght te worden.

Ende dit zy van Philippo selve/als het hoofd ende Bou-meester van onse qualen cortelick ghesepdt: Laet ons nu tot die tijden comen die ghevolght zijn naer dat hy uyt Nederlandt in Spaengien is vertrocken. O dit zijn droeve ende door veel jammeren doodelicke tijden! Tijden welcker gedachtenisse yder goedt Patriot ende Vaderlander/ eenen schrick op het lijf doet crijghen. O is dat niet eene ellendighe saecke/dat de Spaengierden/ Maranen ende halve Maranen/soo veel rechts (of veel eer gewelds) over ons ghehadt hebben/ dat niet teghenstaende dat wy bereydt waren onse middelen/ welvaert/Vrouwen/kinderē/eñ levē voor den opperstē algoeden GODT/ ende voor onsen Coningh te laten/dat wy (segghe ick) soo schielick voor Rebelle/wederspannighe/ godeloose/ ende Ketters verclaert worden: Eñ naer veel terginghen/hitsinghen ende onrechten/ niet van eenen Campvechter/ noch met eenen stoot ter aerden ghewoorpen worden: maer met vele wonden

ghequetst

ghequetst zijnde/hebben wy qualick onse ziele onder die schadelicke vyanden connen afbidden ende behouden. Laet ons nu doch eens die Campvechters vervolgens sien [naer dat ons het vervolgh des tijds de selve sal vertoonen] die Philippus tot Overheeren van Nederland uyt sijn Spaengien heeft ghesondẽ/niet om dat sy ons heelsame wondhelp selẽ soudẽ wesen; maer op dat sy als bytende Corrosyven wt dien winckel alles bedroghs ende aller boosheyd/de selve noch meer souden opbyten ende grooter maecken. Nu/soo dat waer is dat de Politycke segghen/ dat men de natuere ende gheneghentheyd vande Vorst wt den aerdt ende seden van zijne vrienden/ende de ghene die hy tot sijnen raedt ende dienst gebruyckt/kennet; Laet ons eens sien hoedanigh de Coningh van Spaengien is/wt de Overheerẽ die van hem in Nederland zijn ghesonden. Want doen Philippus vaste Fondamenten ende grondvestẽ van sijne wreede heerschappie geleydt hadde/ heeft hy besloten in Spaengiẽ wederom te keeren / op dat de Nederlanders alderhande ellende door sulck medediendersouden lydẽ/ende dat de Coningh sich als afwesigh ende daer af niet wetende soude moghen houden.

Voor eerst heeft Margareta, Princesse van Parma, de heerschappie over onse Landen ghehadt. Dit was eene schalcke Vrouwe / seer begeerich naer de Spaensche tyrannie/die daghelijcx met verscheydene claghten ende beschuldinghen des Coninghs haet grooter maeckte: de Coningh hadde haer bygevoecht den Cardinael Granvelle [eenen man haer overtreffende in verkeertheyd/bedriegelickheydt/twistgierichheyd/ van verstande ende ghemoede] om haren medehelper ende geselle op desen wegh der Spaensche tyrannie te wesen. Dese twee waren de Vorsten ende Werckmeesters van soo veel beroerten: Al dese inlandsche Oorloghen zijn van dese twee gheboren/te weghe gebraght/ende aenghevanghen. Ende ghelijck Helena den Troyanen / so hebben dese twee onse republijcke/de oorsaecke van oorloghe/ oorsaecke van hare Peste ende verderf / gheweest : want het ghene dat Philippo te voren met heftigher strenghigheyd ende gheweld swaer om doen was / dat hebben dese door bedriegerien/ laghen ende ondercruppinghen volbroght. Dese in het eerste als sy het saghen dat niet haer voornemen meer en conde voorderen/ dan onder eenen schijn van Religie alle dinghen teghen onse Wetten eñ Privilegien te doen/so hebben sy nieuwe Bisschoppen met eenen nieuwen vondt die in Nederland onghebruyckelick was/ghestelt: die wierden in de grootste ende voorneemste Steden/als Spieden van ghemeene ende bysondere saken ghestelt: sy verspieden eñ broghten aen den dagh wat eenen yegelicken voornam ende dede: de gene die voordacht warẽ van naerlatinge der Roomsche Religie/ruckten sy terstond in dẽ karcker of gevangenisse/van daer tot seer wreede straffen/ende eyndelic broghten sy die ter doodt / haer goed ende middelen al aen haer ende aen der Coningh schat-camer wijsende: Door dese oorsaecke is ghescheidt dat die meeste van cante gheholpen wierden / die alle vlijt ende neerstigheydt deden om het ghemeene beste voor te staen / die de ghemeene vryheydt ende gherechtighe Wetten voor de versoeyelicke aenslaghen der Spaengiaerden scheenen te kiesen / stellen ende verheffen. Dat was het heyligh voornemen van Philippus ende sijne Spaengiaerden. Dit was de heylighe Inquisitie, die haere boose stucken ende straet-schenderien

sulcke namen ghegheven hadden/ die noyt van te voren in Nederlandt noch ghehoort/noch ghebruyckt/ hadden gh weest; die ghelijck water regel-recht met den aerdt ende natuere des vyers strijdet / teghen onse Wetten streden: Aenghesien dat niemandt door de selve tot de Religie met geweld ende doodt en magh ghedwonghen worden ; maer door dese bloedighe oordeelen der Spaensche tyrannie wierdē selfs de Voorstaenders vā ons Vaderland door valsche beschuldinghe/met hare Huysvrouwen ende kinderen/tot openbare straffen/vyer ende sweert/ghebraght. Het selve plaght Tarquinius Superbus dien Tyran(daer wy te voren af spraken)in dierghelijcke saecke seer ernstigh te doen:welckes zeden ende daden Philippus niet alleene en schijnt sorghvuldigh waer te nemen/maer ooc door naervolginge dierghelijcke te doen. Want dien Roomschen Tyran/op dat hy sich van yder soude doē ontsien / nam alleen kennisse van de lijfs saecken/sonder eenigen raedt:ende onder dien schijn doodde/verbrande/ende nam hy alle de ghene haer goedt af/ daer hy eenen haet of naerdencken op hadde/of daer hy eenen buyt af verwachtede. Dit socht Philippus ende al de andere Raeders sijner boosheden in Nederlandt te doen/door dien dat sy haer lieten voorstaen / dat niet voorderlicker noch bequamer en was om hare boose stucken de decken : ende al het voornemen eñ doen[soo wel het ghemeene als het bysondere aengaende]van eenen yegelicken van ons te ontdeckē/dan dat sy dese nieuwe surge van de Religie te houden ende bevrijsen/schijnen met grooten vlijt aenghenomen te hebben. Want daer en is geene erger sake/daer en is niet dat den mensche meer misquaems ende schade ghewent is aen te bringhen / dan het ghene dat onder schijn van eenigh groot goedt of nuttigheyd te weghe word ghebraght. Maer/eer dat ic voort vare om te bewijsen hoe seere dat die instellingen eñ Wetten der Inquisitie teghen onse Wetten streden / hoe seer sy onse Privilegien ende onses Lands welstand ende welvaert swackten/sal ick vry uyt bekennen / dat de Keyser wel vā te vorē/daer toe door veler raedt beweeght zijnde/de Spaensche alderwreetste Inquisitie in Nederland heeft willen inbringhen/eñ sommighe nieuwe strenghe Wetten de sake der Religie aengaende heeft willen stellen : Maer als hy sagh dat dese dingen niet en conden volbraght worden sonder de aldergrootste veranderinghe van onse Republijcke ende heerschinghe/ende dat hy verstaen heeft dat al die dingen onse Wetten teghen waren/ met de selve streden/is dien goeden Vader eñ behoeder van ons Vaderlandt van sijnen voorghenomenen raedt af ghestaen/ende heeft door den goeden eñ heylsamen raedt der Staten[die hem dicwils hadden bewesen waerom die dingen sonder schade eñ ondergangh onser Wetten ende Privilegien niet en conden ingesteld worden]de sake ongedaen ghelaten. Soo dat een yder seer claer can sien eñ kennen/dat de neerstigheyd die dien goedē Vorst daer in gedaen heeft/de sorghe die hy daer voor ghedraghen heeft/ dat die veel eer ghschied zijn om ons te behoeden/eñ het gemeene beste te voorderen/dan om te schaden. Maer de Keyser doodt zijnde/heeft Philippus dat eerste voornemen ende raedt der Inquisitie/al langhe naer gelaten ende verworpen[als eenen vasten grond ende sterckte van sijne bedriegherien ende hinderlaghen] wederom opghestelt/ende toeghestelt; soo dat het scheen dat hy den staet onser Republijcke met sijne alderschadelickste Wettē met eenen aenval crachtigh

wilde om keeren. Want/onser Staten raedingen/ redenen/ versoecken ende onse Wetten veracht hebbende/ heeft hy ghewilt ende gheboden dat het soo soude gheschieden: Dat nieuwe Bisschoppen over de groote Steden souden ghemaeckt ende ghestelt worden. Dese de incomste van vele Abten verrmindert hebbende/de Wetten ende Previlegien der voorneemster Geestelicheyd/ maer voornemelick de Bisschop van Camerijck/eñ den Bisschop van Luyc ghes wackt ende afgheschaft hebbende/ leefden veel costelicker ende rijckelicker dan de selve. Hy heeft oock besteld dat de selve noch neghen Canonicken souden byghevoeght worden/die van sulck slagh ende van sulcke natuere eñ aerdt waren: Wt die neghen souden voornemelick drie vande strengste ende wreetste uytghesocht worden/die ghestadigh met ernst de Inquisitie souden te wercke stellen. Ende/ dat noch veel slimmer ende veel onverdraghelicker voor onse Vryheyd is/dese Bisschoppen en sondē niet alleene op Statē vergaderinghen comen; maer souden daer de meeste stemme hebben: Soo conden dese verwerders ende ontrustighers van de Nederlandtsche vrede ende ruste lichtelick de beste ende voorderlickste Wetten ende radē der Staten teghenspreken/ ende de selve soo vele krencken ende swacken als den Coningh Philippo goedt docht: sy conden oock de Spaengiaerden/ vyanden van ons Vaderland/te kennen geven al wat de Staten voornamen. Want de meyninge ende wille van Philippus doen hy de selve instelde/ende in Staten vergaderinghen toeliet/en was niet om dat sy de heylsame eñ goede raden souden toestaen/of soo sy selve wat conden stellen of raden dat tot welvaert der ghemeene saecke moght dienen/ dat sy sulcks souden doen; maer om dat hy door de selve de eenigheyd onser Staten ende de overeenstemminghe der radinghen soude verwerren/ verbijsteren/ ende sulcke raedinghen op de baene bringhen die tot sijne tyrannie meest dienstigh waren. Soo verstaet ghy dan nu ghenoegh/ Alder vredichste ende Doorluchtighste Vorsten, waerom dat de Staten dat nieuwe voornemen van Philippus hebben moeten weygheren eñ versoepen/ende hoe het selve met onse Wetten streedt. Doch al en ware het maer om dese eenighe oorsaecke/ soo moest het haer gantsch tegen staen/ dat vreemde Spaengiaerden ende Italianen/ tot sulcke Bisschoppen moghten vercoren worden. Wy saghen ende hoorden dagelicks in onse Staet vergaderinghen ende raeden/het uytvaeghsel ende grondsop van die vreemde gastē/ die verre van de natuere der Nederlanderē vervreemt waren; daer nochtans onse Wetten/op dat sulcks tot geenen tijden in Nederlandt soude geschiedē/ (als wy te voren ghesepdt hebben) besloten ende geboden hadden/ dat het onse Prince/of Vorsten/niet ghoorloft en is toe te laten/dat eenighen vreemdelingh tot Lands saecken ende raden soude toeghelaten worden. Door dese schalckheyd ende bedrogh socht Philippus andere Wetten in onse Republycke te bringen/die met onse Wetten streden: onse Wetten te vernietigen/ ende de sijne in de plaetse te stellen/ ende eenen nieuwen Raedt in Staten vergaederinghe te hebben: want hy en conde den raedt der Staten niet tot sijne tyrannie misbruycken. Voorder/ en wil ick de ongheloovelicke wreetheydt ende strengicheydt van dese nieuwe instellinghe die dese drie Inquisiteurs (of ondersoeckers) daghelicks te wercke stelden/ niet overslaen.

Men ſagh daghelicks die drie helſche Rechters een wreedt gerechte op haer ſelven houden/dat van den Raedt der Steden ende Provincien was afgheſcheyden. De gemeene authoriteyt der Overheyt verachtende/ hebben ſy op eene nieuwe wÿſe van rechten de ſchuldighe(ſoo ſy het naemden) vervolght/ beſchuldight/veroordeelt/ſonder yemant van haer den alderminſten middel om ſich ſelven te verdedighen toe te laten / ſonder eenigh appel of beroep op de hoogher Overheyd te lÿden: maer zÿn op haere eyghene handt met haer hoofd ende op haere eyghene ſinlickheyd voortghevaren/ ende ghebruyckt/ alſoo het haer luſte / onghehoorde ende onghewoonlicke ſtraffen aen lÿf en leven van ſulcke liedē/daer ſy af meghten gedroomt hebbē/ dat ſy de Roomſche Religie/onteert of cleyn gheacht hadden / of die ſy ſelve door de alderſchelmachtighſte bedriegerien ende verſchalckinghen/beweeght ende gepoort hadden om yet te doen waer door ſy voordacht ſouden worden van Religie verandert te zÿne. Want ſy hadden voor eene wÿſe/dat ſy daghelicks ſekere
☞ Boeckbinders met Boecxkens ende Schriften/die teghen de Roomſche Religie ſtreden/uytmaeckten/ende aen de Edele ende voornemſte der Provincien ſonden/op dat ſoo ſy die cochten/ dat ſy dan terſtond als ſchuldigh van ketterie ende valſche Religie ſouden beſchuldighet ende verweſen worden. Even als men van het wreede ende bloedtdorſtende dier Hyæna vertelt / dat het om de menſchen ende Herders wt de Boſſchen ende ſchuyl-plaetſen tot heym wt te locken/ende daer naer te verſlinden/ haer ghewveen ende gheroep naer doet. Is dat/Doorluchtighſte Vorſten, de Religie ē̄ godvruchtigheydt
☞ tot tyrannie niet te ghebruycken? Is dat den ſtand der Republÿcke niet te veranderen/noch yet dat met de Wetten ē̄ teghen de authoriteyt der Staten ſtrÿdet in de ſelve te vernieuwen / naer het goedt dencken van Philippus? Is dat eenen ſchuldighen Borgher met boeten/banden of ſlagē niet te ſtraffen teghen de Wetten des Vaderlands/ende teghen de authoriteyt ende aenſien des Overheyds? Is dat eyndelick den miſ dadighen in het gherechte teghen de Wetten ende gewenten der ſteden/of van de openbare Rechtplaetſē niet te vervolghen/ende niemant vryheyd te weygeren om ſich ſelven te verdedighen? Soomen ondertuſſchen(het welcke ick gantſch wederſpreke) Philippo ende den Paus moet toeſtaen datmen om de veranderinghe der Religie/in Nederlandt ſulcke wreetheydt ende fellicheydt heeft moeten te wercke ſtellen. Maer wy ſegghen [het welcke vels met ons ſullen ghetuyghen] dat vele Nederlanders wreedelick omghebraght zÿn/ die gheene andere dan de Roomſche Religie en kenden/noch en bekendē/ ende die niet en wiſten waerom dat ſy ter doodt verweſen waren : ghemerckt dat ſy noyt niet teghen de Wetten der Inquiſitie miſdaen en hadden. Ende aenghesien/Vorſten, dat alle de claghten ende beſchuldinghen die Philippus teghen ons doet meeſt hier in beſtaen: Dat hy bekent niet alleen deſe invoeringhe der Inquiſitie / maer oock deſe langhduyrighe oorloghe/branden/blaecken/ombringhen / als eene ghewiſſe medecÿne ende hulpe ghebruyckt te hebben / om de ketterie uyt te roeyen/ende voor de Roomſche Religie ſorghe te draghen/ende de ſelve te beſchermen / ſo hoort doch met aendacht het gene dat ick wat breeder van deſe ſaecke ſal ſegghen : wt het welcke ghy claer ghenoegh ſult verſtaen hoe ſeere ſÿne overgroote erchheden/ſchalckheden / gheveynſtheden ende hyppocriſien

onder

onder desen naem vande Roomsche Religie schuylen/ ende hoe voorsichtigh-lick ende schalckelick dat Philippus syne Religie misbruyckt. Ghy weet dat eertyds de Roomsche Keysers/ doe het Roomsche Rijcke begon te swacken/ in haere Tytels den naem/ende in haere daden de authoriteyt ende weerdig-heyd van de grootste Pontifices, of Opperpriester gebruyckten/aen haer heb-ben ghenomen: Ende nu siet ghy Philippum, die om sijn Rijcke te vergroo-ten ende vestighen/met alle seylen/seylt/met alle riemen/roept. Want of hy sich schoon den ydelen ende ledigen name vanden Roomschen Paus niet toe-en schrijft/soo beschrijft ende bepaelt hy nochtans des Paus wille ende au-thoriteyt met sijnen wille/believen/ende met al zijn begeeren ende pooghen/ soo dat wy het ghene dat dien seer treffelicken ende alderuytnemenste Poete Virgilius seyde/dat den Keyser Augustus een ghedeelt rijcke met Iupiter(harē oppersten Godt)hadde/ met meerder recht van Philippo moghen segghen: Dat hy met dat groote Rijcke van den Roomschen Paus het sijne soo vaste verbonden ende ghevoeght heeft/sijn voornemen/raedt ende wille met sijnen wille ende suffragien(of stemgevinghen)soo ghevest ende ondersteunt heeft/ dat de Paus al wat hy wilt voor goedt houdt/toelaet/ghebiedt: soo dat men wel soude moghen seggen/dat dese maght ende weerdigheyd vanden Room-schen Paus in der daedt niet anders en is dan een Oracle van Delphis, dat altijd Philippet. Want als Philippus begheerigh is naer groote Rijcke ende ende machtighe Landen van andere Vorsten die hem dienstigh souden mogē zijn/hy en gheve het maer te kennen/en schrijve aen den Paus ende dië Car-dinaelschen raedt: wil ende ghebiede dat om het schenden of verswijnen der Religie/de Coningh van Vranckrijck/of de Coninghinne van Engelandt in haere Rijcken niet meer geleden en worden; dat de Wetten ende Privilegien der Nederlanderen omgestooten wordē/dat sy selve met sware straffen om-ghebraght/ghedoodet worden / haere goederen dien toecommen die de selve aenslaet; dat is/dat zy mijne moghen wesen: Dien grooten Iupiter sal het terstont toestaen/ende als met het godelicke gardeken den eysscher Philippo al het besit van al die andere geven. Ende dit dunckt haer wettighe oorsake ghenoegh om de oorloghe te voeren/ende alle wreetheyd te pleghen/ om uwe naerghelegene/maghtighe/ Rijcken/ ende onse Rechten in te slicken: want en denckt niet dat de Paus of sijne Cardinalen dat Philippo souden connen of durven weygheren ende ontseggen/ ghemerckt dat de Cardinalen meest op die voorwaerde ghemaeckt zijn/dat sy Philippi voornemen ende begeerte toestemmen/ende de selve nemmermeer/of selden/mogen tegenspreken. Ick spreke de waerheyd/Vorsten, ende ghy wetet dat dit soo is; Dat Philippus niet slechs met woorden in den Roomschen raedt en heersschet/ maer dat hy sulcke mannen in den selven invoert/ die vaste beloven zijn Rijcke ende voor-wenden met raedt ende daedt te voorderen: Dat hy vele Cardinalen over vele ghiften[op dat ick niet jaerlicks onderhoudt en segghe] gevet ende toe-stieret: Dat hy den Paus ende de Cardinalen dickwils met zijne onguuste ende toren dreyghet/ende openbaerlick seght/Dat hy andere voorstaenders vande Roomsche Religie sal versoecken / soo sy hem het gene weygheren dat hy begeert om sijne tyrannie te vestē. Want hy wilt dat alle zijne boose stuc-ken/overvallinghen / afdringinghen / doodtslaghen ende Tyrannien vande

Roomschen Paus opentlick voor goedt vercondight ende ghehouden worden. Hy achtet dat het onrecht is dat hem yemant erghens in tegenspreke/ door dien dat hy sijne authoriteyt / aensien ende weerdigheyt soo groot achtet/dat de gheluckfaligheyd van heel Kerstenrijck/ de welvaert/ leven/ Vryheyd/huys ende hof/middelen ende geluc/van alle mensche sijne heylicheyd/ gheloove ende maght moet toevertrout wesen. De Pausen Sixtus Quintus, ende Gregorius de veertiende/ hebben wt het Mausolæum van Traianus, die crachteloose blixemen ghedondert tegen den Persoon/ Rijcke ende besit/van den Coningh van Vranckrijck/ Philippus die oorsaecken tot toecomende oorloghen soeckende. Als de Paus Sixtus de vijfde [die wijser ende goedhertigher was] daer naer sijne laghen ende bedriegerien ghewaer was gheworden/heeft hy den Ban/ ongunste/ haet/ ende vyandtschap wederroepen: Hier door scheen hy desen Coningh van Vranckrijck teghen Philippum seer toeghedaen te wesen/ waer door hy niet alleenlick veler afgunste/ en den wtersten haet der Spaengiaerden: maer oock zijns levens eynde heeft gheereghen. Twee jaer te voren hadde Philippus door desen Paus te wege ghebraght/dat alle Christenen die eene ure of twee s'daeghs met ghebogene knieden ende Kercken by de Altaren voor dẽ Pays(of Vrede)van Vranckrijck souden bidden/dat sy eenighe duysent jaren vergevenisse van alle haere sonden ende misdaden souden vercrijghen: Ende dies niet teghenstaende en schaemde hy sich niet daerentusschen te beletten/ verhinderen ende verbiedẽ/ dat de Paus de Legatien/of aendieninge/van den Cardinael Gondius, vande Maerschalck van Pisa, ende den Hertoge van Nevers [om den Franschen Vrede afgheveerdight]niet en soude verhooren: Hy geboodt daer beneffens dat sijnen Ambassadeur/als vyandt terstondt uyt Roome soude vertrecken/ soo haest als die Vrede Ghesanten inde stadt Roome souden toegelaten worden. Maer/wat was dat voor een stuck ende alderboosten raedt van Philippus, waer mede hy lest naer soo vele bedeckte hinderlaghen ende heymelicke conjuratien(of verraed-verbonden)in Vranckrijck sich tot openbare straetschenderie ende Parricide(of vrindmoordt)heeft begheven? Als door zijnen eñ andere t'samenghesworenen raedt ende hulpe een Paepken wierdt uytghemaeckt/dat met een gheestelick cleedt becleedt zijnde/ met een vriendelick eñ ghemeensaem ghemoedt/sonder eenighe gramschap of beroertenisse/ sonder verschrickt te zijn door eenige vreese / zijn meskeu in het lijf van dien grooten Coningh van Vranckrijck heeft gesteken/die nochtans bloedtverwant was vanden Coningh van Spaengien? Noch en hebben de Spaensche Pluymstrijckers ende mondtluypters niet ghevreest dit grouwelick stuck met eenen schoonen naem te namen / segghende dat het was; Eene steke wt den Hemel ghegheven. Desen moorder ende roover van des Coninghs leven is onder het ghetal der Heylighe ghetelt: zijn bloedverwanten ende vrienden zijn/ als wt het stof ende slijck/wt haren snooden ende verachten staet/tot groote staten ende Cardinaelsche eere door Philippi recommandatie/ gebiedenisse ende hulpe/verheven. Die valle ende vlamme van het Kerstenrijck soeckt so sijne Pestachtighe ende doodelijcke heerschinghe die hy met menschelicke gherechtigheydt niet en can vrijden ende staende houden/ met het momaensight ende blancketsel der Religie ende Catholijckschen naem te bevrijden. Daer-

om sal

Om sal ick met u verlof/Vorsten, sonder lust tot lasteren/maer wt eene yverige begeerte der godvruchtigheyd/ ende lust tot de belydenisse der waerheyd/ u verclaren/hoe veel boose stucken/vriendt moorden/ ende moedwillligheden oock in Philippi eyghen huysleven schuylen / die al te samen met den Catholijckschen name ende Religie bewimpelt ende bedeckt zijnde / voor heylige en godtvruchtighe daden worden ghehouden. Om dat hy eenen Sone ende wettighen Erfghenaem van alle zijne groote Rijcken soude naerlaten / soo heeft hy met eene heylighe ende godvruchtighe toelatinghe soo vele verlofs ghehadt/dat hy de Dochter ende Suster der Coninghen van Vranckrijck/ sijne wettelicke ende eyghene Huysvrouwe heeft wreedelick mogen dooden/ en in haere plaetse daer na sijne Nichte/ daer hy Oom over was/ trouwen. Het is oock Philippo door toelatinghe des Paus (God wouts door een heyligh voornemen)gheoorloft gheweest sijnen Sone Carolum den Prince van Spaengien te dooden/om dat hy de Nederlandtsche Vryheyd en onse Wetten scheen goedtgunstigh te wesen; om dat hy het dooden ende ombringhen van veel Vorsten niet gheheel en scheen toe te staen/en om dat hy seyde/ Dat de Nederlandsche Provincien sijne waren; dat sy hem in het badt des Heylighen Doops waren ghegheven. Het is Philippo oock gheoorloft gheweest twee Vrouwen/de Conincginne van Portugael / ende Me-vrouwe Isabella Osoria, in eenen selfden bandt des hylicks te hebben. Ende wat teecken van eyghene ende bysondere oneerlickheyd en is op sijn leven niet gebrandt? Wat schande ende onbetamelickheyd en clevet aen sijnen naeme niet? Nochtans weet hy dit altemael te wapenen ende verdedighen met den eerweerdighen ende godvruchtighen name van Catholijcks Coningh. Is hy de man die andere tot Gades vrucht / oeffeninghe der Religie wilt roepen / dwinghen ende verbinden? Darf hy om zijne Religie teghen de Religie van alle menschen oorloghe aenvangen ende voeren? Can hy de Religie van heel Vranckryck / Enghelandt / Nederlandt/ende gantsch Kerstenrijck met ongehoorde ende overwreede straffen suyveren ende ontsondigen/ daer hy de selve met soo vele boose stucken besoetelt ende bevlecket? Ick achte dat ghy nu ghenoegh verstaet / Vorsten, dat Philippus tot gheenen tijden niet en besluyt om de Roomsche Religie te beschermen / eeren ende dienen / dat hy niet onder schijn van eenighe godvruchtigheydt / tot voorstand van sijne boose stucken en ghebruycket / ende tot alle voorvallende saecken en gheleghentheden van sijne ongherechtigh ende eergierigh rijcke doet dienẽ. Hoe meent ghy dan dat de Nederlanders sulcke wreedtheden langer hebben connen lijden en verdraghen/ door de welcke alle staten van menschen; jae selfs de voortreffelicliste ende edelste [als waren sy beesten die sonder reden of spraecke zijn] door valsche beschuldinghe van naerlatinghe der Religie daghelicks (tot verblijden aller Spaengiaerden) souden ghesLachtet worden / op dat onse Privilegien / op dat onse Wetten / op dat onse Vryheydt / soude vergaen; ende dat met haer leven / alle de ghene die de selve sochten voor te staen ende behouden / souden sterven ende vergaen? Stondt ons die tyrannie langher te lijden / Vorsten? Was die Religie te houden? Was dit mommaensight ende blanketsel der godvruchtigheydt / tot ondergangh van onse

onse Vryheyd ende leven/langher aen te houden/ ende voor goedt te houden? Ick en dencke niet dat yemandt dat sal segghen. Daerom heeft den noodt ende de welvaert aller Nederlanderen ten langhen lesten ghevoordert dat de Staten/in dese sware voorvallen/de vervallende Republycke souden beginnen te hulpe te comen/ende de alderwreetste voorwendighen van dese Barbarische menschen te wederstaen. Nochtans en denckẽ sy noch niet op gheweld/wapenen/ of oorloghe; maer lijd samer in onrecht zijnde dan men wel soude connen gelooven/gaen den wegh der reden ende des rechts in/ eñ met de alderuyterste zedigheyd begeeren met eene Requeste (of Versoeck-brief) van de Hertoginne van Parma, ende bemanen haer: dat so sy de Republycke wilt behouden/dat sy die nieuwe ende ongheloovelicke strengigheyd van de Inquisitie naerlate/ende een weynigh die uyterste woedinghe ontslaecke eñ verminderre. Maer sy worden by de selve veracht/met scheldredenen ende lasteringhen wederstaen: sy worden Geusen (dat is/ Bedelaers) ghenaemt. Wat voor lieden? die lieden/die (of ick en wil niet leven) om de Vryheydt der Republycke/om het Vaderlandtsche recht/ niet anders en begheerden dan het gene datmen met goedt recht schuldigh was. Van wat lieden wierden sy soo gheschalden? Van die lieden seker/die noch in Edelheyd van gheslachte/ noch in overvloed van rijckdom/ de selve niet seere en overtreffen: maer in cloeckheyd des ghemoedes/raedt ende vromigheyd/ veel onweerdigher dan die wtnemende mannen ende Voorstaenders des Vaderlands waren. Ghy sult misschien segghen: Het waren Onderdanen. Wat dan? Heeft eenẽ goeden Vorst opt de beden ende begeerten van sijne Onderdanen veracht? Seker de Coningh Artaxerxes Mnemon, Broeder van Cyrus, en heeft sich niet alleene verledight om alle de gene die wat van hem begeerden te hoorẽ/ maer heeft oock zijne Huysvrouwe belast dat sy ergheus op weghe zijnde/de Tapisserie van haere Coetse oft Staet-waghen soude wegh nemen/ op dat sy vande gene die wildẽ/bequamelic aengesprokẽ moght wordẽ. Titus Vespasianus seyde/dat hy eenen dagh verloren hadde/ als hy dagelicx niet yemant van sijne Onderdanen eenighe weldaet ghedaen en hadde. Maer laet ons dese schult ende lasteringhe de Spaensche versoeyelicke en schandelicken opgeblasentheyd ende hooveerdigheydt toestaen: Laet ons veel eer aenmercken in wat ghevaer dat de Republycke ghecomen is/als noch het langhduerigh ghedult/noch de alderzedighste beden der Staten/ die groote wrevelmoedigheyd ende moetwilligheyd niet en hebben connen versoeten ende versachten. Die alderbeste liefhebbers der Vryheydt/ die voornaemste Heeren houden aen: spreecken schier alle Spaengiaerden aen die in het Hof van eenigh bysondere aensien waren/geven haer den benouden standt der Republycke te kennen/biddende haer dat sy den Hertoginne ende den Coningh in den Raedt ende met Brieven willen te kennen gheven/ wat eenen duysteren slagh-regen van inlandtsche beroerten ende twisten de alderbloeyenste Republycke met groote jammeren ende ellenden dreyghet/ soo hy niet ghematight en wordt met slaeckinghe van sulcke wreetheydt/bloedvergieten/ banninghen/wtsendinghen ende beroovinghe van goederen. Maer als sy ten langhen lesten oock met dien middel niet wt en rechten/ sy senden den Grave van Egmond als Ghesand aen den Coningh selve/ om met Brieven der

Staten

Staten en mondelinge den Coningh den staet der Republijcke te verclaren. De Coningh belooft ende seght hem toe: dat hy sal maecken dat alle dingen wel gaen naer den wensch van alle Nederlanders: maer met de Brieven die hy desen Gesandt mede gaf dreyght hy de Staten met veel wreeder straffé. Ende daer naer als de Keyser Maximilianus de tweede ende alle Vorsten des Heylighen Rijcks [van de Nederlanders tot die weldaed beweeght ende gebeden zijnde] voor de selve by den Coningh Philippum ende de Spaengiaerden intercederen (tusschen-comen / of voorspreecken) om vrede te knoopen en vesten / soo wordt haer gheantwoord: Sy souden voor haere eygene saecken surgen: de Coningh wist wel hoe hy over sijne Onderdaenen moest heersché. Doch laet ons die lichte dinghen overslaen / [soo het licht is met sulcke opgheblasentheyd eenen Keyser te antwoorden / ende de authoriteyt (of aensien) ende recommandatie (of gebiedenisse) van sulcke Vorsten te versmaden: soo het licht is eenen Vorst / ghesandt vande Nederlanders / te verachten / ende met ydele beloften den heunigh om den mondt te smeeren] Laet ons veel eer van die dinghen spreken / die swaerder van ondeught weghen. Als de Staten hierentusschen sien dat Philippi wreede heerschinghen toenemen / en tot onmetelicke groote comen / sy versoecken op de Hertoginne / dat met haren wille / authoriteyt / ende aensien / voor de tweedemael Ghesanten aen den Coningh ghesonden moghen worden; te weten den Marquys vanden Berghe / ende den Heere van Montigny: op dat sy oock met Oratien / voorspraken / ende beden / de overgroote onbeweeghlickheydt van des Conings wreet ghemoed / die hem gantsch ongevoelick maeckte / te versachteen ende verdrijven. Maer / wat doetmen de Ghesanten? worden sy / naer de wijse / met eenighe eere of gifte beschoncken? Gheeftmen haer antwoorde? Staetmen haer haere begeerte toe? of / soo dat met eenigh recht can ghewevghert worden / worden sy ten mintsten heerlick verlaten? Och neen! De Marquis wordt met venijn wt den weghe gheholpen. Montigny word van la Motte ende Medina wegh ghelеydt / ende openlick onthalst. Soo worden de Gesanten van de Nederlanders / soo worden die doorluchtighe mannen / so worden die goede Vaderlanders omghebraght / ghedoodet! De Spaengiaerden en verbreken ende scheuren nu niet meer de burgherlicke Rechten; maer het recht der naturere / het recht der Heydenen / wort van haer gheschoffiert / gheschonden / ghebroken. Wat behoeve ick meer te segghen? waerom sal ick voortvaren / om te bewijsen dat onse oorloghe gherechtigh ende heyligh tegen Philippum is? ghemerckt dat eenighe boose stuck / dese strafweerdighe daedt / alleen ghenoegh verdient / niet dat wy ons selven verweeren: maer dat wy den Tyran selve eens in sijn Rijc van Spaengié onderdrucké. Want dese wijse van dot dit recht der oorloge schijnt alle Volckeren der aerden van de nature selve / jae selfs vande onstervelicken GODT toeghelaten te wesen. Soo eenen Ghesandt van het volck van Roome op eenighe wijse beschadight was [so hy niet opentlick te vreden was ghestelt] de ghewoonte der Romeynen was die Stadt de oorloghe aen te segghen. Om dat haere Gesanten binnen Corinthen hoveerdighlick wederstaen waren / hebbé sy de Stadt omgekeert. Om dat hare Fidensche Ghesanten door bevel van Laërtes Totumnius Coningh van Veiento ghedoodet waeren / hebben sy beelden ende ypand zaele

ghe∫et/ende hebben de Stadt ende volck van Veiento terstondt met bloedighe oorloge benouwt. De selve hebben de Tarentinen met eene jammerlicke oorloghe onder het juck haeres rijcks ghebraght/ om dat sy haere Gesanten wat te vertel veracht hadden. Maer wy gaen die dinghen voorby die voor onse voeten zijn / ende gaen tot die saecken die verre van ons zijn ghebeuret. Om dat in onsen tijdt Fregosius ende Rinco, Ghesanten des Coninghs van Vranckrijck/ghedoodet zijn/de Keyser ooghluyckinghe/ of veel eer toeknickinghe/over dat onmenschelick stuck doende/ is schier in heel Kerstenrijck des oorloogh brandt ontsteken. Want de Romeynen hadden niet haer exempel(of voordaedt)ende alder voorsichtighste daed eertijdts gewesen/wat den Keyser in sulck een grouwelick stuck hadde moeten doen/ want sy hebben Manlium ende Minutium, ende daer naer Fabium ende Aphronium, de vyanden overghelevert / om dat sy wat te lichtveerdigh haere Ghesanten misdaen hadden : het welcke van het Fecial, of oorloogs-recht was verboden. Ende dat recht der Ghesanten en is niet alleene met het menschelicke/ maer oock met godelicke/recht bewalt / ghelijck de heylighe Schrift ghetuyghet. Want ick weet voorseker dat geenen Vorst noyt met meerder strengicheydt de doodt of onrecht sijne Ghesanten aenghedaen en heeft gewroken / dan die de Coningh David, godelicke Prophete des Alderhooghsten/ teghen Hanon Coningh der Amoniten ghebruyckt heeft/om dat hy sijne Ghesanten/om die schade aen te doen/den baert ende de kleederen half afgheschoren hadde. O hoe vele straffen/hoe vele bloedtvergietens / wat wreede ende onghehoorde dinghen zijn hier om geschiedet! Maer den dagh soude my ontbreken/so ick al de geschiedenissen van sulcke dadẽ wilde verhalẽ : eñ als Aulus Varius (die voor eenen strenghachtighen Rechter wierdt ghehouden) plaght te segghen/ als ghetuyghen byghebroght zijnde/ noch andere wierden ghenaemt / Dese ghetuyghen(seyde hy)zijn ghenoeghsaem,of ick en weet niet wat ghenoegh sal wesen : Soo zijn van my exempelen/of voordaden / genoegh voortgebraght/ om te bewysen hoe leelick dat het voor eenen Vorst/ende oock voor alle menschen zy / eenen Gesandt der Gemeente te dooden ; Ende dat sulck eene boose daedt verdienet met oorloghe ende doode ghestraffet te worden. Seker den name van Ghesandt behoort soo weerdigh te zijn / dat de ghene die hem voeren/ niet alleene in het ghebiedt van haere Bondtghenooten / maer oock tusschen de pijlen(sweerden/spiessen/bussen)van haere vyandẽ behooren vry te wesen. Doch soo het eenigh tijdt gheschiet is / dat eenighe Barbarische menschen ende Vorsten / door noodt of door eenighe andere oorsaecke beweeght zijnde/de Ghesanten harer vyanden ghedoodet hebben/ soo hebben sy dat heymelick ende met bedeckte logen bestelt; Maer Philippus dien onmenschelicken Tyran van heel Kerstenrijck(ick en kan my doch niet langher vermijden dat ick hem dien name niet en gheve)Philippus (segghe ick)doet dẽ Ghesandt van een onderdanigh/eñ niet vyandigh volck / met een open vonnisse der Rechteren verwijsen/doet hem openbaerlick vanden Beul onthalsen. Waerom? Om dat hy tot hem ghecomen was met eene Supplicatie of Bede-brief voor de welvaert van sijn Vaderland/ met een Legaetschap(als Ghesand) der Nederlanders. Hebben de Nederlanders dien Vorst noch connen lieven/beminnen/ghehoorsamen ? Hebben sy sijne regeringhe noch willen

len

ken onderdanigh zijn? Och laci! als hadden sy alle dese veronghelijckinghen vergeten/soo verlanghden ende wenschten zy dagelicks naer syne comste/syne tegenwoordigheyd te ghenieten was haer heftighste begeeren. Want dat was met Brieven ende met Ghesanten verscheydenmalen ernstigh vanden Coningh versocht: Dat hy eens in Nederland soude wederkeerē/ dat hy selve soude sien met wat wille ende ghemoedt eenen yeghelijcken bereydt was om syne billicke ende eerlicke ghebođen ende bevelen aen te nemen ende waer te nemen; Hy selve/soo daer yet ware dat door der Overheeren wreetheydt ende quaedtwilligheyd soo wel niet en hadden connen uytgherecht ende afghehandelt worden/soude dat verstellen ende bestellen: Eyndelick soo daer yet ware dat door syner Onderdanen verswijmenisse ende sorghloosheydt vervallen ware/hy soude dat met syne zedigheyd ende goedwilligheydt weder oprechten ende op beteren voet stellen. Men heeft ten langhen lesten ghemeent dat de Staten door haere beden den Coningh daer toe beweeght hadden/dat hy soude belooft hebben in Nederlandt weder te keeren ende dit alles te doene. O met wat vreught/ blijdschap/ ende verblijden is doen het gemoedt van alle de Nederlanders overgoten. Met wat lust ende begheerte hebben sy haren Coninghen (Vorst) en Prince/ verwacht! Hoe groote was de costelickheyd en ghereetschap die alle de Edelen maeckten! Hoe sprongh het ghemeene volck het herte van blijdtschap in het lijf! Ende wie soude de onschattelicke oncosten berekenē die de heele Republijcke met sonderlinge mildigheyd ende liefde ghewilliglick heeft uytghestort om twee vloten toe te stellen ende costelick op te proncken/ om in de eene Vlote den Coningh selve met synen versellenden Adel/dienaren/ende lijfwacht te voeren [de selve van alle voorraed overvloedigh vervult ende voorsien zijnde/ dreef in Spaengiē op haer Ancker/wachtende om den Coningh soo haest als het hem gheliefde in te nemen ende over te voeren] De andere Vlote was in Zeeland veerdigh ghemaeckt om den Coningh tot meerder versekertheyd ende staet-pracht teghen te varen/ soo haest als hy te schepe soude ghegaen wesen. De ghenegentheyd) goedtwilligheydt/ende sonderlinge liefde der Nederlanderen tot den Coningh was soo groot/ dat hoewel sy door syne heerschinghe met soo veel qualen ende ongelijcken; met soo vele ende groote ghevaerlickheden door sijn bevel ende ghebodt hadden ontset/ beroert ende verschrickt gheweest/dat sy nochtans wenschten om hem (die sy ghestadigh afwesigh zijnde met alle dienstwilligheyd eerden) in haer Vaderland/in here Republijcke/ te sien/aenschouwē/ontfangē/en met de armen van hare weldadē te omhelsen.

Jck hebbe naer mijn vermoghen die dingen meest verhaelt die gedurende de heerschinghe van Margareta Hertoginne van Parma geschied zijn: nu staen ons noch eenighe dinghen vande Hertoghe van Alba te segghen. Jck sal voor eerst dit van hem segghen/ Dat ghelijckmen van Hannibal van Carthagen verhaelt/dat hy/noch een kindt van neghen jaren zijnde/ sijnen Vader voor den Altaer gheswooren heeft/ dat hy altijdt vyandt des Roomschen volcks soude wesen: dat oock soo desen Alba van natueren ghebooren ende opghevoedt schijnt te zijn/ om ons te haeten/ ende ons verderf ende ondergangh te wesen. Want hy en is niet ghelijck andere/ als Viceroy,

of als eenen Stadthouder des Coninghs in onse Landen ghecomen / maer is als eenen vyandt met een groot ghewapent heyr van Spaengiaerden ende ande Crijghslieden / wt de Coninghrijcken ende garnisoenen van Sicilien/ Napels/ende Milanen/in onse Landt-palen ghereden. De Coningh hadde den selven last ghegeven/ dat hy met alle ernst soude voortvaren om de heele orden ende schickinghe van onse Regieringhe te beroeren / onstellen ende te verdraeyen : dat hy heymelick ende openbaer eenen yegelicken soude doodē/ die sijne heerschinghe wederstondt : ende al de ghene soude ombringhen die int't alderminste de Roomsche Religie naerlieten/verswijnden. De Coning set desen Oversten met sulck ghebiedt over de Nederlanden / hoe wel dat hy hem geensins en bestaet: hoewel dat onse Wetten vereysschē dat de heerscher (als gheseydt is) bloedtverwant des Overheers moet wesen. De Nederlanders niet te min ontfanghen hem met de grootste eerbiedinghe ende weerdigheydt / ende hebben hem met de grootste ghehoorsaemheydt ende onderdanigheyd in hare Republijcke ende Steden toeghelaten/ als sy verstonden dat sy van haeren Coningh/Prince ende Vorst in de surghe/ beschermenisse van den selven waren ghestelt ende bevolen. Maer soo haest den Herto van Alba inde steden van Nederlandt is ghecomen / heeft hy ons tot alderhande ellende ende jammer willen bringhen/ende heeft al op eene andere wijse ende middel dan de vorighe des Conings wille ende bevel gesocht te vooderen. Terstont heeft hy alle de hoofden/voornaemste/ende Edele/wt alle de Provincien van Nederlandt ghebannen/uytgheseydt/verdreven/die hare namen in de Requeste(of versoeck-brief)ghestelt hadden/ of die in dat verbondt van de Vryheyd des Vaderlands voor te staē/als in het Troyaensche peerd/ haer selven hadden laten besluyten. Ende hoewel gheduerende de heerschinghe vande Gouvernante van Parma eene ontellicke menighte van menschen om de Religie met vyer/water/sweerd/ende andere schandelicke doodt was omghebraght : nochtans en docht hem dien wegh eñ middel noch niet goedt ghenoegh / maer heeft gedacht datmen noch wel eenen anderen soude mogen vinden door den welcken meer menschen souden ghedoodet worden. Daerom heeft hy eenen anderen Raedt ingheſtelt / die het bewindt souden hebben om al de gene te verwijsen ende ter doodt te bringhen die vande Religie ende rebellie of wederspannigheyd scheenen voordacht te wesen. Dien raet naemden sy met sijnen eyghenen naem den Bloedt raedt. Ende hoewel dat door den selven de kele ende leven van soo vele menschen wierden afghesneden/dat het scheen dat sy seer haest heel Nederlandt met het bloedt der alder onnooselste menschen wilden vullen; nochtans en heeft het alderwreetste gemoedt van Alba niet connen versadight worden / noch al dit bloedtvergieten en conde sijnen langhduerighen bloedtdorst niet blussen. Want hem docht datter noch niet menschen bloedes ghenoegh vergoten en was / alsser achtien duysent menschen(die hy sich beroemde alleen met banden/ slaghen ende sweerden eñ alderhande wreede straffe vande Beuls omgebroght te hebbē) omghebroght waren. So dat ick seker achte/dat Alba sich door wreetheyd gelucckigh heeft willen doen naemen/als hy de wreetheyd voor sulcke eere ende lof rekent: gelijc wy van Lucius Sulla lesen. De selve heeft hem in het Triumvirat beroemt/ dat hy vier Legioenen vande andere zijde/die haer in eene gemeene hoeve op

syn gheloove hadden overghegeven/heeft doen ombringen/en dat hy andere
wreede daden gedaen hadde. Maer onder de dinghen die wtnuntend onder de septen
sen door het toedoen en beleyd vanden Hertoge van Alba gedaen/daer hy so seere af
roemt/draegt hy daer op voor al moed/ dat hy twee vande voortreffelicste hee-
ren den Graef van Egmond en Hoorne/ en eenighe andere Edele van groo-
ten huyse/valschelic van rebellie en wederspannigheyd verwesen/ tot Bruy-
sel vanden Beul heeft opentlick doen onthalsen. O hoe bitter waren die
straffen voor het Vaderland! Hoe swaer viel dan sy voor alle vrome lieden! Doch
al het gene dat ick van Alba ende van al die Overheeren van Nederland spre-
ke/of noch sal sprecken/dat moet ghy soo verstaen/ Vorsten, Dat ghy u laet
voorstaen/dat sy niet aenghevangen noch gedaen en hebben/ dat niet alleene
met weten; maer oock met raedt/ van Philippus is te wercke ghestelt. Want
de Posten ende Boodtschappers van die raden reden gints ende weder. En
soo alle dese dinghen met wille ende raedt des Coninghs vande Overheeren
ende Raedtsheeren niet en waren gedaen/ hy en soude seker de selve niet met
meerder eere/ampten/ giften [als hy de selve wt het Nederland by hem ghe-
roepen hadde] als tot lof van haren goeden handel/vereert ende begiftet heb-
ben. Den Cardinael Granvelle heeft hy Viceroy (of Stadthouder) van Na-
pels ghemaeckt. Alba heeft hy over het Rijcke van Portugael ghestelt/ ende
den selven als sijnen Vader ghe eeret. Soo dat ick vastelick geloove/ dat Al-
ba selve bekennet/Dat hy door bevel ende gebied van sijnen Coningh Philip-
pus met ghewelt ende de alder ongherechtighste wapenen den tienden ende
twintighsten penningh van ons heeft ghesocht te crijghen. In welcken han-
del hy niet alleenlick vander Staten wille/ toestemmen ende believen/ maer
oock van de Wetten selve/ende vande reden is ghewecken; als hy al de gene
die teghen dese sijne overschattinghen maer een woordeken van de Vryheyd
ende Wetten der Republijcke voort en braghten/ terstont met boete en doodt
strafte. Eene sacke heeft hy sonder weten van sijnen Philippus op sijne ey-
ghene authoriteyt ende maght ghedaen/ dat hy eenen Burghermeester van
Amsterdam/ teghen sijne alderongherechtighste schattinge wat murckelen-
de/ twaelf duysent ende vijf hondert Carolus guldens heeft afghemolcken.
Maer Alba selve bekent dat dat onder sijne bedriegerien moet gestelt worden.
Laet ons tot grooter ende ghewichtigher saken comen. Neemt doch eens
acht op de wreetheyd van desen man; of/op dat ick beter spreke/ van de al-
derverwoedtste beeste. Alba hy hadde van te voren het Burgherlicke bloedt
ghesmaeckt/hy was begeerigh om het selve met groote teughen te drincken:
om desen sijnen bloedtdorst te slissen/ hadde hy de kele van vijfthien vande
voornaemste Brusselsche Burghers vercoren: welcke Burghers/ om dat sy
alleenlick met woorden sijnen alderongherechtighste overschattinghen we-
derstaen hadden/hy des nachts al te samen belast te verworghen. Maer
hoort doch hoe veel vlijts/bedenckens ende tydes/ Alba te coste leyde om de
strafwijsen te versieren ende bestellen; ghemerckt dat hy als eenen goeden
Beulmeester haer voorschreef wat ghereetschap best om te straffen diende/
hoemen de selve moest ghebruycken ende schicken: want hy hadde den Beul
(Meester Carlo ghenaemt) ghesepdt dat hy seventien stroppen soude gereedt
houden/om die Burghers/daer wy af spraecken/te wurghen; Hy soude oock

soo veel Ladders veerdigh hebben van tien en twaelf voeten langh; hy sou-
de des nachtes dat stuck wtvoerẽ. Doch Alba en is met dése sake niet voort-
ghevaren: want doen alle dingen daer toe ghereedt waren/ ende dat de Sol-
daten die om de saecke seecker aen te gaen in de wapenen souden wesen/ ghe-
reedt stonden/so comt daer juyst eenen Bode die boodschapte dat den Brie-
le van ons volck weder was gheereghen en ghewonnen. Weynigh tijdts
daer naer/als hadde hy met vyanden te doen/heeft hy seer wreede oorloghen
aenghevanghen/de voorneemste Steden beleghert/ overvallen / ende met de
alder jammerlickste brandtstichtingen/ rooverien / ende grouwelicke moor-
den/verwoest/omghekeert/wtgheroept: De overeencomingen/ verdragen/
conditien ende voorwaerden/daer eenighe Steden op zijn gheloove op over
ghecomen zijn/en hebben hem al van sijne wreede straetschenderien ende on-
ghehoorde boose stucken niet connen afkeeren. Als hy de Stadt Naerden
ingenomen hadde/soo heeft hy voor eerst vier hondert Burghers wt haere
huysen voor het Stadthuys ontboden/als of men haer van het Recht-huys
wilde voorhouden; Dat yder van haer / om dat sy ter goeder trouwen met
den vyandt verdraghen waeren/ onbeschadight aen lijf ende goedt souden
wesen/daer worden sy al te samen vermoordet: Van daer loopen de Spaen-
sche Soldaten/als wtgelaten zijnde/ om alle ontucht ende straetschenderien
te doen/ende hebben de eerbare Vrouwen/ Weduwen/ Maeghden eerst ghe-
schoffiert/vercracht/daer naer vermoordet. De kinderen ende alder onno-
selste suyghelinghen/die met haer onnoosel gheschrey het woeden van haers
wreetheyd hadden behooren te versachten/zijn aen Spiessen ghesteken / ver-
scheurt/in stucken ghesneden: welcke dingen soo grouwelick ende verfoeye-
lick voor alle redelicke menschen geweest hebben dat sy noch dagelicks eenẽ
schrick op't lijf crijghen/als sy daer af hooren sprecken. Ende wat is dat noch
voor wreetheyd/verwoedtheyd/met de welcke hy Haerlem ende andere ste-
den heeft vedruckt/ende met haer bloedt verbult? Comt hier alle ghy Pha-
larides; loopt hier toe Busyrides, Sullæ, Nerones, Domitiani, Caligulæ; Aen-
schouwt/zijt verwondert/verslegen over de wreedtheyt van Alba! Js sijne
wreedtheydt ende ghewelt niet groot geweest/ daer hy niet een lidt vry van
boosheydt en hadde? Sijne tonghe was vol bedroghs ende meyneedigheyd/
sijne handen bloedigh/sijne voeten waren snel tot den ondergangh ende ver-
derf der Republycke: ende die leden diemen met eeren niet en magh namen/
die waren boven maten oneerlick. Doch op dat onder vele daden van Al-
ba onse uytsprake niet eene seer schoone sake over en slae / moet ick hem wat
afvraghen: Wat blijder dagh maght ghy ghedencken/ ô Alba, die blyder
voor u gheweest is/dan doen ghy [met ongheWoorlicke ende uytghesochte
straffen ende pijningen soo veel duysenden vande alder onnooselste menschen
ghedoodet hebbende / doen ghy alle de Nederlanders met den schrick uwer
Tyrannie hebbende bevangen/ doen ghy den toegangh van alle de Edelẽ tot
den Prince van Orangien verstropt hebbende] over de Mase zijt gescheept/
binnen Antwerpen zijt gecomen eñ u selven dat Tophæum (of verwinningh-
beeld) van uwe ende alder Spaengiaerden tyrannie hebt opghereecht Siet
doch eens/ô Vorsten. kent ende aenmerckt de opgeblasentheyd eñ dertelheyd
van desen man. Alba heeft sich selven een Beeld opgerecht in het middẽ van
het

het Casteel van Antwerpe: de beeltenisse was dese: hy stond over eynde met syne voeten op den rugghe der Staten ende der Nederlanderen / die op de aerde wtgestreckt lagen. Dese beeltenisse/dit Trophæum heeft de ontsinnige verwinner/sonder dat hem yemandt dat toeschreef eñ toeschicte/ sich selven opgerecht. Wat ontbrack daer meer aē/ van dat hy altijd met sulcke triumphen eñ verwinning-eere soude triumpheren ende proncken als hy weerdigh was? Dat hy sittende niet eenen wapenrock die met burgelick bloedt geverwet is/soude ghevoert worden: Dat den Staet-knecht hem eene Croone noch nat en druppende van versch vergotē bloedt soude biedē: Voor dē wagen souden de Nederlandsche Weduwen eñ Weesen geleydt worden: Voor hem souden de teere lichamen vande suygelingen/eñ de hoofden van soo veel onnoosele menschen aen de spiessen gesteken /worden ghedragen. De beeltenisse van het branden/verwoesten vande wreede dootslagē en moordē soude vertoont worden. Den Triumphwagen soude vande doode lichamen onser Staten eñ Vaderen des Vaderlands ghetrocken worden: Naer dien uytnemenden Oversten soude veel duysenden van Sergeanten/Beulen/Pijnders eñ Moorders met bloote sweerden/roeden/basten/klippels/banden eñ pijngereetschap volgen. Alle de Staten der Provincien van door soo vele verongeluckingen eñ iammeren wtgedaeght eñ beweeght zijnde/ hebben met sulcke cloeckmoedigheyd eñ overeenstemminge als ic geseydt hebbe voorgenomen haer levē/middelē/al haer goedt eñ have op te settē/ om de gemeyne welvaert vande Nederlanders te vryden: hoewel dat zy [als het elcken wijsen eñ goedē Burger altijd betaemt de inlandsche oorloge ongeeren te beginnē / het uterste niet geeren te vervolgen] de oorloge swaerlick eñ door bedwangh aenghevangen hebben: want sy saghen dat daer geenen anderen middel overigh en was om de alderschandelickste doodt eñ de alder versoeyelickste slavernie der Spaengiaerden te vlieden. Sy sagen dat hare brieven/bedē/ Gesandschappen niet en holpen; Dat uwe middelinge/Doorluchtighste Keyser, noch uwe voorspreckinge eñ tusschencomste/Aldermaghtighste eñ aldervredigste Vorstē, niet en voorderde; datter niet dā de wapenē overigh en was/ met de welcke sy het dienstbaer jock souden mogen van hare halsen werpen. Als wanneer eenen te schepe voer/eñ van de Zeeroovers vervolght ware/ so hem yemant seyde/werpt u tot het Schip: want daer is eenen Dolphijn die u op sijnē rugghe sal nemen/als hy eertijds (naer de Poetē dichtē) Arion van Methymnum dede; of als de peerden van der Heydenē Zee-godt Neptunus eertijds de hāgende wagenē (so men seght) voortgetrocken hebben / so sal u yemant onversiens voorttrecken/eñ sal u bringen waer ghy wilt; gelijc hy (eenē Heydē zijnde) alle vreese soude afleggē; So oock/so vele strenge eñ oneyndige wederspoedē het Nederlād beroerende/ cōmē de Statē op GODT betrouwēde tot de wapenē/eñ stellen in de selve de eenige hope van hare Vryheyd weder te verkrijgen. Dese Hope heeft dē hooghste Godt van dē beginne begost te verwecken eñ vermeerderen/als sy den Briel/ Vlissingē eñ andere sterckten van Nederland weder ingenomē/eñ wtnemende feyten eñ daden met een cloeck oorloogs gemoed gedaen hadden/so dat de Spaengiaerden al wat sachter in de loopbane haerder tyrannie begonden te loopen / eñ eenighe wtmaeckten die van haerent weghen de Nederlanders Vrede beloofden/ soo sy den selven

oodmoedigh

oodmoedigh van den Coningh wilden bidden ende begheeren. De onse des
gelijcks siende dat het Vaderlandt door de wreede oorloge geswackt wierd/
en hebben niet op ghehouden tot Vrede ende vereeninghe te raden. Och-
of die raedslaghen tot den Spaenschen Vrede noyt in der Staten gedachten
ghecomen en waren: maer dat haer aller ghemoed veel eer vereenight ghe-
weest hadde om eeuwigh(altijd/sonder ophoudẽ) dẽ Spaengiaerd te bestrij-
den/bevechten/ende oorloghe teghen hem te voeren: Onse Republijcke sou-
de staen/ende de vyandt soude nu al door sijne boose stucken ende bedriegerie
met schande ende oneere ghevallen wesen! Want alsoo in het ghemoed van
onse Nederlanders noch eenighe vonckens van de vorighe liefde/ genegent-
heyd/ende goedgunstigheyd tot den Coning van haere Republijcke overigh
waren/soo hebben sy met sonderlinghe zedigheydt ende sachtsinnigheydt de
alder gerechtighste voorwaerden van Vrede begeeret: de welcke de Spaen-
giaerden toeghesepdt hadden altijt onverbroken te houden. Maer sy hadden
dat met eenen valschen ende ghevepnsden grondt belooft / om dat sy van het
last ende arbeyd der oorloghe door dien middel wat moghten rusten/eñ daer
naer met meerder gheweld/de oorloghe teghen ons voeren. Want in dat sel-
ve jaer heeft desen alderwreetsten vyandt door heel Nederlant met sijne wa-
penen gherent: Het Crijghs volck wordt weder inde ellendighe steden ghe-
broughen: De goede Burgers worden van haer goudt/ silver ende van alle
hare middelen berooft: Maer Antwerpen wordt gantsch ende geheel soo el-
lendigh ende jammerlick berooft/verbrandt/verwoest/dat die geschiedenisse
in onse Cronijcke(of Tijd-boeck)eenen Boeck alleen beslaet. Leyden wordt
voor de tweedemael beleghert tot groot ghevaer ende hindernisse van haere
aldervroomste Burghers. Daer naer is Wtrecht (eene groote ende magh-
tighe Stadt aen den Rijn gheleghen) met gelijcke wreetheyd als Antwerpẽ
aenghetast. Ons volck/dat by het groot hertseer van de vorige jammerẽ dit
jammer voeghde ende overdocht / en heeft die wreede heerschappie niet lan-
gher willen verdraghen: maer hebben als mannen haere vorighe oorloghs
cloeckheyd wederom te wercke ghestelt: hebben sommige Steden weder in-
genomen/ende maecktent so dat elck moedt hadde dat het met de Republij-
ke(Land ende ghemeente)wel soude afloopen. Maer de Spaengiaerden slaẽ
voor de tweedemael de handt haeres bedroghs op onse hope / ende bieden de
Nederlanders wederom Vrede aen. Tot de welcke sy haer lichtelick be-
weeght hebben/aenghesien dat alle vrome een afwesen ende grouwel van al
het bloedvergieten ende moeyelickheden deser oorloge hadden: Het bedenc-
ken van de vorige ruste heeft haer naer die Vrede-raden lichtelick doen luy-
steren/die sy al ter goeder trouwen meynden/sonder ghevepnstheyd ende be-
drogh te wesen. Want hoe yemandt vroomer is/hoe hy min vermoedet eenẽ
anderen onvroom te wesen. So dan/door het tusschen comen van Maximia-
nus de tweede Keyser word eenen nieuwen Vrede tot Breda ghemaeckt: De
welcke by de Spaengiaerden ghelijck begin/ende ghelijcke wtcomste als den
vorighen hadde. Want sy versurghden ende versterckten middeler de oorlo-
ghe/ende sloeghen haere ooghen op ons om yeder van ons te dooden. Ende
dat selve jaer overvallen sy de stede Bueren/Leerdam ende Oudewater: be-
legheren Zierickzee/ende keeren eyndelick weder tot het voorighe ruyten en

rooven/

rooven/branden en blaecken ende tot de alderwreeste straffe der Burgeren. Dit en noch veel meer andere dinghen zijn ghescheidt ter wijlen dat Requisenius de Republijcke heerschte ende bediende: den welcken de Coningh seer bequaem ende weerdigh gheacht heeft om naer Albam inde heerschinghe ende inde saecken van hem ghedaen (daer ick afgesproken hebbe) te volgen. Doch eene schielicke ende onverwachte doodt heeft de stringen der eerster pooginghen ende begeerten van desen Overstē (door verscheydene listen der Spaensche tyrannie rijdende) afghesneden. Het ghene dat de Coningh van Spaengien door desen niet en heeft connen volbringhen / het selve heeft hy met de nieuwe ende schandelicke bedriegerien/listen ende laghen van Hieronymus à Rhoda gheproeft wt te voeren. Desen is terstond nae de doodt van Requisenius van den Coningh in den Raedt van Staten (tot Brussel) gestelt/om dat hy met haer eendrachtighligh over de Republijcke (of Ghemeente) soude heerschen: ende dat hy de sware Mutinatien/Seditien/ eñ oproerten vande Spaensche Crijghslieden [die Aelst/ Maestricht/Antwerpen ende de andere Steden met het ongehoorde moordē/ brandē/rooven verwoest haddē] soude straffē. Eñ de sake was alsverre gecomen/dat die verwoesters terstond als Rebelle/wederspannighe/ende vyanden verclaert ende gebannen zijn: maer niet langhe daer naer is Rhoda door Spaensche bedriegerien het hooft vande Rebellen ghewordden: Hy ghebruyckt den Coninghlicken seghel / ende de Staten verachtende/wilt opentlick voor Gouverneur (of heerscher) ghehouden wesen. Door dese trouwloosheyd zijn de Staten seer beroert ende ghearghert gheweest: So dat sy haer gelijckelick met den Prince van Orangiē/ ende met de Hollanders ende Zeelanders vervoegen: besluytende/ Datmen alle de Spaengiaerden wt Nederland moest verdrijven / eñ datmen de selve met oorloghe ende wapenen altijd seer cloeckelick moest wederstaen. Middeler tijdt nochtans en vergeten zy hares schuldigen plichts teghen den Coningh niet; maer/ daerenteghen / bidden hem dickwils met ernst dat hy die Spaensche verdervers wt het Landt wilde ontbiedē/ dat hy de selve straffe over de wreetheyd eñ dertelheyd daer sy de voorneemste stedē vā Nederland mede benouwt hebben. Wat vercrijghen sy door dese beden? De Coningh prijst Rhodam, ghetuyght dat sijnen dienst hem aenghenaem is gheweest/eñ belooft hem ende de andere Spaengiaerden den loon die hare dadē verdient hadden: waer wt claer ghenoegh blijckt dat alle dese dinghen (als ick te voren ghesepdt hebbe) eerst door des Coninghs raedt ende toestemmen aenghevanghen ende ghedaen zijn. Doch als de Coningh sagh dat door desen middel niet wtgherecht en wierdt/ ende dat de Nederlanders sijne bedrieghherien ghewaer wierden / soo dat sy met ernst haer tot de oorloghe bereyden / heeft hem goedt ghedocht eenen anderen wegh in te gaen: Doet voor het Leeuwē vel het Vossen vel aen: hy stelt haer den Vrede voor. De Staten nemen den Vrede wederom ter goeder trouwen aen/ende sy en dochten niet / Dat daer al eene andre Slange van de Spaensche trouwloosheyd in dat groene gras des Vredes schuylde. Want desen Vrede wierd voor vaste ende bestendigh ghehouden/ ende is soo seere door den Eedt van Ioannes van Oostenrijck [corts daer naer in het Landt ghecomen] versterckt ende bevestight / ende was met sulcke voorsichtigheyd van onse Staten bepaelt / dat alle Neder-

landers ten langen lesten schenen verlost te zijn door die cloecke ende vrome mannen: soo dat elck de tranen vande inlandsche oorloghe van sijne wangen wischte; dat was die Pacificatie (of bevredinghe) van Gendt/ van de welcke ick nu [de daden van Ioan van Oostenrijck / die de Coningh doen ter tijd tot eenen Overheer der Nederlandẽ wt Spaengien gesondẽ hadde/ verhalende] sal spreken. Terwijlent wille ick u/ Aldervredighste Vorsten, gebeden hebbẽ/ dat ghy my/ vã nu voort hier af sprekende [als ghy tot noch toe gedaẽ hebt] met een goedgunstigh ghemoedt wilt hooren/ ende grondigh verstaen waerom dat de Spaengiaerden ons valschelick beschuldighen dat desen Vrede eerst vande onse is gheschoffiert ende ghebroken: welcke beschuldinghe ick seer swaer achte te zijne.

Onder de andere conditien (wetten of voorwaerdẽ) van desen Vrede/ was dit eene van de gewichtighste ende weerdighste: dat Don Ian geene Spaengiaerden of wtlandtsche/ noch oock eenige van de gene door welcker toedoen dat het kenlick was dat de Provincien tot het wterste verderf gecomen waren/ in sijnen raedt soude toelaten: Hy daerentegẽ beroept de sulcke tot hem/ heeftse in zijn Hof/ jae in sijne heymelic ste cameren latẽ/ comẽ. Dien Babtista Taxis [wtnemende Bespieder van onse Landsaken/ die weynigh te voren dẽ Secretaris van Duc d'Alba geweest hadde] en is niet alleenlick by sijne heymelicke raden ghevoeght; maer oock over de selve ghestelt. Boven Octavius Gonzaga, eenen Italiaẽ/ heeft hy oock Escovedum (dien doortraptẽ Spaenschen Vos) tot sich ghetrocken. Hy heeft noch eenighe Nederlanders by de selve ghevoeght. Wat Nederlanders? de ghene die ten deele raders ẽn gunders van soo vele jammeren gheweest hadden: die van haer Vaderland ende alle vrome gehatet waren; te weten Barlemont, Megan, Hierge, Floion, Hautepenne, Assonville, ẽn andere Pestẽ des Vaderlands: die de wet van Lentulo, Catilina ẽn Cassia gestelt met hare radẽ ẽn dadẽ bevestight haddẽ/ te wetẽ: Dat alle de ghene die behoudens de Republijcke behouden wilden zijn/ voor vyanden souden ghehouden wesen. Door deser raedt ende daedt souden de Spaengiaerden/ terstond in het beghinsel van desen Vrede/ de Stadt van Gendt overweldight hebben/ soo de heylsame raden ende vrome daden van onse Staten sulcks niet verhindert en hadden. Don Ian selve en heeft sijnen haet ende vyandschap op de Nederlanders niet langhe in toom ghehouden/ maer heeft dien heylighen Eedt die hy op het heylighe Euangelie voor den Bisschop van s'Hertoghen-bosch ende den Nuncius (of geestelicke Gesand) des Pauses ghedaen hadde/ haest wt sijnen sin ghedaen: Hy hadde belovet ẽn gheswooren dat hy met alle de Crijghslieden / die vijftien duysent in Nederland waren/ van hare achterstellen soude handelen/ op dat sy daer naer alle moghten afghedanckt worden/ ghelijck het in het verdragh des Vredes was besloten. Hy daerenteghen belovet de Crijghslieden van nieuws meerder besoldingen/ eeren/ Ampten/ vergeldingen / van des Coninghs wegen/ ende houdet eenen overboosen raedt met Fronsberge ende Focker, Overste vande Duytsche Crijghslieden: welcke raden hy eensdeels volbraght heeft; andere en heeft hy/ door ons verhindert zijnde/ niet connen wtvoeren. Doch op dat ghy den grondt hier af wel mooght sien/ sal ick u de saecke soo zy geschied is met woorden verclaren; Want in dese twee conditien of voorwaerden/ het

onderhouden van de Roomsche Religie/ eñ den Coningh wettelicke ende ghe-rechtige gehoorsaemheyd te bewijsen/ bestond de heele t'samenvoeginge des vredes. Doch als de Staten dese dinghen met eenen hoogen eedt swoeren/ so wierd dat met eenen toeghelaten/ dat die Landssaecken die terstondt inden aenvangh des Vredes op den voet van dien Vrede niet en conden wordẽ ge-stelt/ dat die volcomelicker in de naeste vergaderinghe der Staten soudẽ af-gehandelt worden. Doch Don Ioan [wiens ghemoedt door den lust om met bedeckte listen den Vrede te breken/ ende de oorloghe aen te vangen brandde] alle dese voorwaerden ende beloften achter rugge stellende/ is terstond tot de claghten gecomen die Philippus eñ al die vorige heerschers als een deksel ge-bruycten/ om al hare boose stucken tegen de Republijcke te decken: te weten/ dat de Hollanders ende Zeelanders de Roomsche Religie verswijndẽ/ ende naerlieten/ ende dat alsoo de geboden des Conings naergelaten waren. Op desen aembeelt sloegen sy nacht eñ dagh/ randen de Staten aen/ vielẽ haer seer moeyelick/ haer radende dat sy al ghelijck de oorloghe teghen Holland/ Zeelandt/ ende den Prince van Oraengien [eenen uytnemendẽ wederstrijder van de ongerechtige heerschappie der Spaengiaerdẽ/ de welcke de heele Re-publycke seer groote weldaden hadden gedaen] souden aenvangẽ. In desen raed hadde Don Ioan de ooge op twee dingen die tot sijn voornemen sonder-linge nut ende dienstigh souden wesen: Dat door de inlandsche oorlogen des Lands middelen souden uytgheput worden/ Ende dat hy de selve daer naer door hare eygene oorloge geswackt eñ gecroockt zijnde/ bequamelic te samen soude mogen onderdrucken. Als hy nu aen dese begeerte/ aen dit versoet/ als tegen steenclippen door een ongeweerte gesmeten zijnde/ gestadigh aenhielt: hebben de Staten geantwoord/ dat het beter eñ nutter voor de Republijcke was/ Dat al het gene daer Don Ioan over soude mogen clagen/ door vriende-licke verdragingen in de vergaderinghen der Staten soude afgehandelt eñ vereenight worden. So sy hem dat hadden connen indrucken eñ doen geloo-ven/ wy en souden noyt in de jammeren van dese inlandsche oorloge gevallẽ zijn. Want wat strijdet meer tegen het gemeene beste/ eñ tegen alle mensche-lick recht/ dan datmen die verschillẽ diemen met reden eñ recht can scheydẽ/ met de wapenen wilt uytvoerẽ. Archidamus [wel geenen Coning der Christe-nen/ maer van een statigh/ degelick eñ seer voorsichtigh volck] seyde/ dat het ongerechtigheyd was tegen dien de wapenen aen te nemen/ die bereyd was de sake voor het gerecht te handelẽ. De Romeynen selve/ als haer eenigh on-recht of geweld aenghedaen was/ en quamen niet terstond tot de wapenen/ maer sonden eerst Clarigatum, dat is/ deden de geroofde dingen helder ende claer weder eysschen. Maer hoe nut/ goet eñ welbesteldt is de ghewente der Republijcke van Venegiẽ/ die ick noch lest gesien ende waergenomen hebbe! want sy en laten niet toe dat selfs de bysondere Edele vã haer bloeyende Re-publijcke om de cleynste ongelijcken onder een twisten of haet eñ vyantschap voedẽ; maer roepen de selve in haren Senaet (of Raedt) begeerẽ/ bidden/ ver-manẽ haer/ sy willen gedinckẽ: Dat sy alle kinderen van S. Marcus (welcken naem sy hare Republijcke gegevẽ hebbẽ) zijn/ broeders eñ Burgers van sulc eene vrye eñ geluckige heerschinge; dat het haer niet en betaemt heymelickẽ haet eñ twisten om bysondere saken te voeden/ die daer naer gemeene soude mogẽ wordẽ/ tot groot perijckel eñ gevaer der Republijcke. Welcke gewente

voor al in Lands saecken behoort te ghelden/ ende in alle welbestelde Repu-
blijcken plaetse te hebben. Dit doende en souden wy de eene Stadt tegen de
andere (dickwils in eene Provincie of in eene Republijcke) of adel tegen Adel
van weder zijnden niet sien oorloghe/nederlaghen/verwoestinghen/branden
en blaecken dreyghen/noch malcanderen met gheweld aentasten. Om dan
tot onse vorighe reden weder te keeren / aenghesien datter twee wijsen van
strijden zijn. Eene met woorden voor het ghērichte/de andere met gheweldt;
dat de eerste de menschen / de tweede de onredelicke beesten eyghen zy/ ende
datmen het gheweld gantsch moet vlieden/soo ons het gebruyck des rechts
niet gheweyghert en wordet / soo moetmen ghelooven dat de Staten door
eenen goeden en heylsamen raedt sulcke verschillen veel eer met reden eñ t'sa-
mensprekinghen hebben willen ghehandelt hebben / dan dat sy door oorloge
ende vergieten van Burgerlick bloedt souden grooter ghemaeckt worden.
Don Ioan daer en tegen claeght openbaerlick van alle de Staten/ hy scheld-
se alle voor rebelle of wederspannighe; Ende en handelt met de Hooghduyt-
sche Crijghsluyden niet meer met bedeckte laghen van dinghen die de Repu-
blijcke seer schadelijck waren [die hy langhe bedecktelick hadde gehandelt]
maer begon doen eerst opentlicker te handelen; ghelijck de heele saecke door
verscheydene afgheworpene Brieven tot der Staten kennisse is ghecomen.
Vele dinghen saghen sy daghelicx met hare ooghen : Eerst als hy sijn heele
hofghesin ende sijne raedtgesellen te Berghen in Henegouwe (eene seer sterc-
ke stadt/seer bequaem tot sijne conjuratien ende tot syne t'samenspanningē)
vervoert heeft/ eñ gewilt heeft dat die stadt met garnisoē soude versiē wordē.
Als hy daerenbovē doē hy het Casteel vã Antwerpē met bedrogh heeft over-
vallē/ eñ de wel versurghde ende stercke steden van Namen ende Charlemont
heeft durven overvallen / ende de selve met de wacht van zijn Crijchsvolck
versien: Als hy daer naer met laghen de Stadt van Bruyssel heeft gemeynt
in te nemen. Soo dat alreede de voorneemste steden door zijne veelvoudighe
ende stercke sterckten belegert ende verdruckt waren/ende dat hy sich nu ge-
heelick teghen de Republijcke begon op te werpen/ ende dat noch vele ande-
re dinghen door sijnen raedt ende beweghen gheschieden : daer hy naer sijnen
Eedt hadde behooren te raden / dat alle het Crijghs volck de wapenen soude
aflegghen/ende ras wt de Landen vertrecken. Al welcke dinghen de Sta-
ten ooghschijnigh siende / ende oordeelende dat sulcks tot den ondergangh
der Republijcke streckte / docht haer dat sy als op de Raed-wacht moesten
blijven / sy en sloeghen haere ooghen van de Republijcke niet van dien tijde
af dat hy het al wilde verrichten. Dies sy met de wterste dienstwilligheyd/
noch door geene onsteltenisse des ghemoedes beweeght zijnde / aen hem Ma-
rollæum ende Brusum als Ghesanten sonden ;haer belastende / Dat sy haere
voldoeninghe ende onschult souden vertoonen/ ende souden de selve van alle
suspicie ende quaedt vermoeden [de welcke sy seker wisten booselic van hem
gheveynst te worden] vryden: souden oock van nieuws de trouwe vernieu-
wen die tot Gendt was gegeven/sy souden beloven/dat de Staten neerstigh
ondersoeck ende wreede straffe soude doen op die verraedt moorders ende
t'samenghesworene/die hy seyde naer zijn leven te staen/teghen hem ghecon-
spireert of verraed verbindinghe ghemaeckt te hebben [sich ghelatende om

sulcks te voorcomen naer Namen ghetrocken te wesen] sy souden hem boven de garde, of lijfwacht die hy alreede hadde/noch drie hondert volle gewapende Crijghslieden/al te samen Nederlanders gheven: welcke saecke voor hem noyt Gouverneur of heerscher en was aenghebođen: Doch met alle dese Supplicatien (of Bede-versoecken) en is niet wtgerecht: de zedigheyd noch de reden en heeft by Don Ian geene plaetse gehadt: Jae hy en heeft sijne quade stoutigheyd niet bedwonghen: maer heeft die in de selve Legatie (of ghesandschap) Marollæo verclaert: sijnen roem dragende: Dat hy sich de stadt van Antwerpen nu gantsch versekerde/eñ dat hy niet en twijvelde sy en was onder sijne wille ende ghebiedt ghebraght: dat hy geen gebreck van Crijghsvolck noch geldt en hadde/dat hy alle dinghen veerdigh hadde om oorlogh te voeren/ende sich selven met den sweerde meerder authoriteyt / maght / ghebiedt/ende bevel te verwerven/ dan hem vande Staten in de Pacificatie van Gendt toeghelaten ende belooft was: dat het oock sijnen wille wel was dat de Ghesanten alle dese dinghen de Staten souden bootschappen: hy en soude haer niet verswijghen van al het gene dat hy wist aen dit zijn voornemen ende wille te belanghen. Dese saecke is seker/ ende is al voor desen bekent/ soo dat hier geene getuyghen van noode en zijn. Eñ/hoewel dat het ellendigh is niet te connen loochenen dat seer schandelick is te bekennen / nochtans en achte ick niet dat de Spaengiaerdẽ selve (hoe wel sy onbeschaemder zijn dan men wel soude ghelooven) dit tot eenighen tijde sullen versaecken. Don Ioan hadde oock aen Trelongh ende andere ghesellen ende medeplegers van sijne listen en laghen ghescreven/dat hy het goedt vande Burgers van Antwerpen/als eenen Cimbrischen roof/ de Soldaten tot buyt gaf. De Soldaten renden alreede als doodelicke vyanden door de stadt/dronghen de Burghers al af wat sy wilden. Vele vande voorneemste Burgers begondẽ wt de stadt te vluchten/ende als balinghen te worden: waer wt den handel eñ scheepsvaert der Coopliedeñ begon op te houdẽ. Hoewel dat dit al groote eñ openbare teeckenen van haer vyandigh ghemoed waren / nochtans verdroeghen de Staten dit zedigh ende matigh: ende souden't seker noch verdragen hebben/soo de doodelicke ende jammerlicke stuckẽ die Don Ioan voornam/ noch niet meer en claerder aen den dagh ghecomen en hadden. Even als yemandt die in het eerste aensien eenigh levenloos ende ongevoelick schepsel meynt te sien/ende daer naer door sekerder teeckenen begint te vermoeden hoedanigh het ghene was daer hy aen twijvelde/ soo verstonden oock de Staten lichtelick wt al die dingen die sy ghesien hadde/dat dien Vorst in sijn ghemoedt eñ raden eenighen haet tot verderf der Republijcke streckende voedde: Maer hoedanigh dat hy was/ende hoe verre dat hy dien over de Republijcke wilde wtstorten/dat hebben sy daer naer eerst wt sijne ende andere Brieven seer claer onderscheyden. Want in Gascognen waren vele Brieven afgeworpen: te weten twee van Don Ioan selve aen den Coningh gheschreven/ ende eene van hem aen Antoni Peretz, het hoofd van sijne raden: daerenbovẽ vijf brieven van Elcovedo aen den Coningh: wt de welcke de Staten sekerlick conden verstaen/dat daer monsters ende vreemde ghedrochten gevoedt/dat daer bedeckte raden verhandelt / wierden; dat grooten twist in Nederland onder de steden ende Edele ghemenght wierd: ende door wat middel dat sulcks ge-

schiede/ende hoe dienstigh dat het was om de tyrannie ende Inquisitie/naer het vast besluyt der Spaengiaerden/in te voeren ende te gronden: dat daer toe Crijghs volck/wapenen ende alle oorloghs-gereetschap met ernst vanden Coningh gheeyst ende ghevordert wierdt. Aenmerckt ende verstaet Doorluchtighste Vorsten, de bedeckte raedtslaghen van desen man: hoort de woorden die hy in de brieven aen den Coningh gheschreven (die als ick geseyd hebbe afghewoorpen waren) ghebruyckt heeft: Aenghesien dat dit lichaem (schrijft hy) so ongesondt is, dat het niet anders dan met afsnydinge der onghesonde leden en can genesen wordē, so moet ghy wel toesiē dat ghy dese gelegenthydt die vertoont, ghebruycket. Doch Escovedo voeghde het overighe daer wijdlooyigher by/als eenen goeden wtlegghher van sijne meyninge/ die het gene wel moght schrijven/ dat Doon Ian selve niet en wilde te kennen gheven. Desen Escovedo was den rechten Trawant ende dienaer der stoutigheydt ende der verraderie/ de welcke ick achte van zijne naturee ende zeden Escovedo ghenaemt te wesen/om dat hy de ellendige Nederlanders met list in het net wist te bringhen. Hy schreef het gene aen den Coningh dat Don Ioan wilde dat hy soude schrijven: te weten/ Dat het niet en conde gheschieden / dat de Nederlanders haer onder de loutere ende volcomene ghehoorsaemheydt ende wille des Coninghs souden onderwerpen/soo sy niet eerst met vyer ende sweerdt ghetemt ende ghedwonghen en waren/ dat daerom Crijghslieden ende wapenen van noode waren / ende dat sulcks met oorloghe te weghe moest ghebraght wesen. Daer bygaf hy als eenē goedē Bouwmeester vande Spaensche tyrannie te kennen/dat men die wreetheyd ende strengicheydt de welcke Alba ende Requisenius mis bruyckt hadden/niet geduerigh en moest te wercke stellen; maer men moest de Nederlanders al met meerder bedrogh eñ gheveynstheyd verstricken. Ghelijck het inde Zeevaert eene wete is/ het ongheweerte te wille te zijn/al en canmen de haven niet houden; doch als ghy in de selve/den cours of seylinghe veranderende/ connet comen/ so is het eene sotte daedt datmen dien cours diemen ghenomen heeft met perijckel ende gevaer houdet/liever dan mē den selvē veranderende soude tot de gewenschte plaetse comen: soo was zijn ghevoelen datmen de eerste rasernie ende dollighepdt der Spaengiaerden wat moest versachten/ende met geveynsde trouwe ende met beloften te wercke gaen: dat Don Ioan die eene ongheloovelicke matigheyd/een middelmatigh ghemoedt tusschen eergierichepdt ende wreetheydt hadde/dat seer geluckelick soude doen. Hy riedt door sijnen ende sijnes meesters raedt datmen eerst Enghelandt met oorloghe soude overweldigen; soo soude het gheschieden dat de Nederlandtsche Provincien lichtelick souden verovert worden. Inde Brieven die Don Ioan aen Antoni Perez, sijnen sonderlinghen vriendt/ghesonden hadde/gaf hy te kennen: Dat hy van natueren en ghemoede soo ghestelt was/dat hy niet stille in ledigheyd en conde leven/ende met de rechten des Vredes omgaen: dat zijn gemoedt oock niet en conde verdraghen dat hy sich de Privilegien ende Wetten der Nederlanderen gheheel soude onderwerpen / maer hadde liever met de wapenen eens gansch volcomene ende onbepaelde heerschappie den Coningh over de Nederlanden te verctijghen. Soo ghy dan noch niet ghenoegh en siet / dat Ioan eerst de Pacificatie van Ghendt ghebroken heeft/daer sulcks wt soo vele ende

clare

clare bewijsredenen blijckt/ soo ghedenckt [by den levenden GODT] ghe-
denckt (segge ick) wat hy voor redenen teghen de Gesanten onser Statē tot
Marche en Famines ghebruyckt heeft: als hy seyde: Dat hy de conditien eñ
voorwaerden deses Vredes soo langhe soude houden/ tot dat hem het aenge-
vanghene verbond soude berouwen: dat is/ Tot dat hy de Staten met zijn
soet vleyen ende gheveynsde sachtigheydt in slaep ghewieght hebbende/
de selve ten lesten soude ombringhen/ ende met de selve de heele Republijcke/
onderdrucken. Want naer de doodt van Ioan wees Philippus ons opentlick
dat ons sulcks voor seker soude wedervaren hebben/ als hy door den Heere
van Selles de Staten tot Mechelen heeft te kennen doen geven ende doē aen-
segghen: Dat hy de Vrede wetten wilde breken/ ende dat hy in de selve niet
langer en wilde ghehouden wesen. Maer om wat oorsake? Was het om het
verswijmen der Roomscher Religie? Seker de selve en hadde noyt met meer-
der vlijt/ surghe/ eñ neerstigheyd geoeffent eñ geeert geweest: noyt en was de
yver van ons volck tot de selve grooter: De Bisschoppen der Kercken wa-
ren alreede aengenomen: De Scholen eñ Collegien warē eensdeels ingestelt/
eensdeels vernieuwt ende vermeerdert: eyndelick daer en wierd niet naerge-
laten dat tot onderhoudinge vande wijsen eñ Ceremonien van de Roomsche
Kercke diende: so dat ons Nederland met Italien eñ met Roome/ den eersten
stoel eñ als de Hoofdstadt van die Religie/ wel hadde mogen monsteren/ ende
om schoonst voort doen. Het welcke des Paus Nuncius (of geestelicke Ghe-
sand) die van syne syde tot ons gesonden was/ niet en sal connen versaecken:
Want hy selve/ aē dē Paus van dese sake schryvende/ seyde: Dat hy sich ver-
wonderde ende seere daer over verblijdt was/ dat de voorschryvinghen ende
officien (of diensten) van de Roomsche Kercke vā de Nederlanders met sulc-
ken vlijt eñ godvruchtigheyd onderhouden wierden. Hoedanigh dat nu het
gemoed/ wille/ eñ den vlijt van onse Staten ende alle de Nederlanderen tot
den Coningh was/ en behoeven wy niet voor oogen te stellen: Wy en behoe-
ven niet te bewijsen/ dat sy niet liever gewilt en hebben/ dan de Coninglicke
gebodē genoegh te doen/ eñ de selve te gehoorsamen. De Trophæa, Pyramidē,
Eerpoortē/ die ter eerē/ eñ op de incomste van Ioan seer heerlick ende costelic
gemaeckt eñ toegestelt zijn/ connen dit getuygen. Met wat blijde geluc wen-
schinge van alle de Edele/ met wat juychen van al het volck/ met wat banc-
ketten ende lands maeltijden dat hy ontfangen is/ ende hoe vele vreughdes
het Nederlandsche volck/ doen desen vrede gemaeckt was/ op alle tonneelen
vertoont heeft/ getuygen noch alle vreemde Volckerē/ die daer over verwon-
dert ende versleghen zijn: het en was anders niet dan of de Nederlanders in
desen Oversten den aenvangh ende begin van eene welbestelde Republijcke
ghevonden hadden. Ghy selve/ Ioan, soo ghy eens in u eyghen ghemoedt/
conscientie/ ende ghewisse gaet/ en sult niet connen loochenen/ dat de Ne-
derlanders die condition ende voorwaerden des Vredes/ die sy moesten on-
derhouden/ volbroght hebben/ ende noyt de geboden des Conings ghewey-
gert en hebben te ghehoorsamen/ als die maer niet snooder en waren dan de
gheboden van Manlius; als sy niet seere teghen de gherechticheydt/ noch te-
ghen haere Wetten ende Privilegien en streden: Maer op dat ick eene
saecke voortbringhe die een yeders verwonderen heel te boven gaet/

ende

ende die dese onse wederredeninghe sal volmaecken: ghy moet voor seker be-kennen/dat de Staten aengenomen hadden de Hollanders ende Zeelanders met wapenen ende gheweld te dwinghen/om die dingen te doen die ghy ver-socht/ende als de grondtvestinghe van uwe beschuldinghe ende claghte leyde/soo sy haer daer toe met rechten / redenen ende t'samenspreekinghen niet en conden bringhen. Welcke dinghen ghy al temael hebt veracht ende verworpen/op dat dit dexsel/ dit eenigh voorwenden/voor uwe valsche beschuldingen soude blijven/ende dat dit eene billicke oorsake van uwe conjuratien soude zijn: Doch die oorsaecke en was daer toe niet ghenoeghsaem/ noch en conde oock niet ghenoeghsaem wesen: ghemerckt dat het by alle menschen/ niet alleene Nederlanders/ maer oock wtlanders [die doen de heele sake als sy gheschiedt is saghen/ofte hebben hooren segghen] bekent is; Dat de Hollanders ende Zeelanders altijd des Coninghs gheboden ende bevelen (als hadden't Oraculen/of Godes redenen gheweest) aengenomen en volbraght hebben: Dat sy noyt naerlatigh ende verswymigh van haere Ampten ende plicht/die sy door de wet der natueren/haere Vorsten schuldigh waren/ en zijn gheweest. Doch dat bekenne ick vry wt [het welcke ick tot haeren onsterfelicken ende aldergrootsten lof haer toe schrijve ende heylighe] dat de Hollanders ende Zeelanders de eerste raders ende voorganghers der andere Provincien gheweest hebben/om de ghemeene Vryheyd te bevrijden ende voor te staen. Want ick wil ten langen lesten/ Aldervoorsichtighste Mannen, Aldermaghtighste Staten van Holland ende Zeelandt, mijne wtsprake van de boose stucken van dien onvromen man tot uwe deughet/ manachtigheyd en cloeckheyd wenden. Soude ick die vroomheyd voorby gaen/ daer yeghelick den mondt vol af heeft/daer u yeghelick om lovet/minnet/eeret? Ghy hebt altijdt met een volstandigh ghemoedt de alderonverdraghelickste ende alderwreetste dienstbaerheyd der Inquisitie(of Gheloof-persse) geweygert/afgeslaghen. Soo sy nu seggen/Dat de Authoriteyt/aensien ende ghebodt des Coninghs daer in bestond/en dat ghy voor de selve niet en hebt willen wijcken/noch de selve ghehoorsamen[ghy selve bekent tot uwen grooten lof dat ghy de beschuldinghen van Don Ioan dese oorsaecke ghegeven hebt; dat ghy: van alle schult vry zijnde/hier in nochtans schuldigh zijt ende wilt wesen] so mooght ghy u daer over beroemen/ Dat ghy u met sonderlinghe voorsichtigheyd ende wijsheyd gewacht hebt / om tot geenen tijden door dese of door eenighe andere Spaensche bedriegherien/ meyneedigheden/listen en laghen/ bedroghen/verschalckt ende verstrickt te worden: Dat ghy alder eerst ontsteken zijt met sonderlinghe standvastigheyd ende grootmoedigheydt om de Republijcke van het swaer jock der Tyrannie/ende wreede heerschinghe te verlossen: Dat ghy met de fackel uwer Vryheyd alle de andere Provincien voorghelicht hebt: Dat ghy liever door dese langhduerighe oorloghe hebt willen verteert worden/sterven/alderhande misquaem lijdē/dan uwe Wetten/Rechten/Privilegien te verlatē. Ic bidde GODT/door wiens eenigh beleyd/weldaden ende hulpe ghy sulcke wtnemende dinghen wtrechtet/ dat ghy van nu voort eeuwigh ende gheluckigh daer in volherdet. Nu keere ick weder tot het gene daer ick af ghewecken ben/ende bevele u oordeel en scheydinghe/ Kersten Vorsten, het ghene wat ick van de daden van Don Ioan ghe-

feydt hebbe. Kent / oordeelt / ende spreeckt wat u daer van dunckt. Aenghesien dat van alle de Staten niet naerghelaten en is / dat sy door de Wet ende verbondt hadden belooft te doen; Dat daerentegen Don Ioan van de thien deelen onses accoordts (of verdraghs) die hy alle behoorde te voldoen/ niet in een eenigh deel sich wel en heeft ghequeten: soo siet ghy met wat gherechtigheydt wy die saecke aenghenomen hebben/ ende hoe wy (de selve alreede aenghenomen zijnde) daer in ghehandelt hebben. Want als de Staten saghen dat haer alle hope ende trouwe van sulcke groote menighte Hooghduytsche Crijghslieden af te dancken wegh ghenomen was; dat de selve in de Steden ende in den mondt der Frontieren gheleydt waren / dat sy Namen ende Charlemont, wel versurghde Steden ende Casteelen/ inhielden / op dat Don Ioan het groote heyr-legher / dat hy van den Coningh met Brieven begheert hadde/ daer langhs in het Nederlandt soude ontfanghen; Dat sy daerenboven saeghen dat aller Crijghslieden haet op haer gh[e]keert was/ dat sy met seer grooten lust snackten naer den roof vande grootste Steden: Dat sy maer het alderminste teecken van haeren Vorst en verwachteden / om naer het selve terstondt op het leven / goedt ende middelen der Nederlanden als woedende beesten te vallen: Dat Don Ioan selve / ende andere ongherechtighe lieden / den ondergangh van ons Vaderlandt daghelicks dreyghden; Dat sy door der Bondghenooten aenwijsinghen/hand/mond ende brieven/ selve overtuyght waren: Dat sy over een ghecomen waren/de steden in brandt te steken/ al de edelste ende beste Burghers te dooden/Nederland te verwoesten/ende de Republijcke wt te roepen: Wie en soude niet opghewerckt worden om het ghemeene beste voor te staen ende te beschermen? Wie en soude met goede raden de laghen van Ioan niet willen voorcomen? Wie soude so onvoorsichtigh eñ cleynhertigh wesen/die zijn eyghen leven met wapenen ende oorloghe niet en soude willen verweeren? Seker ghewelt met gheweldt/soo men best can van sich te keeren/heeft de reden de gheleerde/den noodt de Barbaren/de gewente der Heydenen/eñ de onredelicke beesten de natuere selve geleert. Ghy selve Groote ende goede Vorsten, die u Rijcken vry ende welvarende besit / connet dat lichtelick weten/weet dat dit alsoo moet toegaen. Maer wat segghe ick dat ghy dat wetet? alle de Spaengiaerden onse vyanden weten dit/ende sullen't rond uyt belijden; sy bewijsen met hare daden dat sulcks recht geweest heeft/ende noch is. Want aenghesien dat Henricus Castellanus (eenen Bastard) de over grootvader van de Coningh Philippus, Petrum sijnen wettigen Broeder ende rechte Erfghenaem wt het Rijcke verdreven heeft/ om dat hy scheen tyrannie te pleghen / dat hy tegen de Wetten ende Rechten sijn Rijcke scheen te heerschen; Ende dat de Coningh Philippus op de selve voorwaerde dat hy Spaengien heeft gheerft/oock het Nederlandt heeft [te weten/dat hy de Wetten ende Rechten soude behouden eñ heylighlick onderhouden] waerom en moghen wy niet/ghelijck de Spaengiaerden Petrum verworpen hebben/oock alsoo wel Philippum [die sijne Onderdanen met eene ongerechtige ende onwettighe heerschinghe verdruckt] voor eeuwigh ende altijd met onse wapenen wt onse Provincien verdrijven?

Maer ick vreese/ Vorsten, dat ick u ghedult te seer misbruycke / ende dat onse wtspraecke soo wijdloopigh schijnt ghevallen te zijne/ dat ick niet meer daer by en behoeve te voeghen. Nochtans bidde ick / dat ghy my toelaet dat ick het gene dat Philippus, naer de heerschinghe van Ioan. met de bedriegherien van eenen gheveynsden Vrede heeft ghesocht te volbringhen / nu met u verlof cortelick magh achtervolghen : op dat ghy seer claer mooght sien waerom dat wy inder eeuwigheyd geenen Vrede meer met Philippo en moghen maecken; maer eeuwigh ende altijdt/ sonder ophouden / tegen hem oorloghe voeren. Den naem des Vrede (ick kent) is wel soete : De Vrede goedt ende heylsaem; maer tusschen Vrede ende die dienstbaerheydt die met eenen bedeckten Vrede bemantelt/ bewimpelt ende bedeckt is / is seker een seer groot verschil. Vrede is eene stille ende gheruste vryheydt; maer die dienstbaerheyd/of alderhande vreese der selve/is het wterste van alle qualen ende quaden. Soodanigh is dien Vrede (maghmen't Vrede naemen) daer de Nederlanders tot Colen toe ghekeydt ende verleydt zijn. Doen de Staten door haere Ghesanten ende Brieven u ende uwe Voorouders [alle Vorsten van Kerstenrijck] wederom ghebeden hadden: Dat ghy met u authoriteyt/aensien/ende vermaninghe/dien Vrede soudet vestighen; ende soudet toesien / dat Philippus, op eene nieuwe bedrogh-wijse/den selven niet bedrieghigh en soude maecken : ghelijck hy seker booselick den selven met bedrogh heeft omghestooten. Want de Spaengiaerden en vertoefden doen niet; maer hebben terstondt Artoys eñ Henegouwe tot nieuwe tweedracht ende afval vande andere Provincien beweeght/over de welcke sy tot nu toe gheheerschet hebben. Daer naer hebben sy Mastricht met wapenen ende ghewelt ghewonnen/ en hebben daer en boven vele andere Steden ende Provincien / eensdeels met gheweldt / eensdeels met groote beloften/ tot overgheven ghesocht te beweghen. Ende eyndelick is dat Vlissich verstand/ Alexander Farnesius, Hertoghe van Parma, wt Italien gecomen : die/ als eenen doortrapten Voghel-vangher / alle de Steden van Brabandt ende Vlaenderē met den sangh sijner sachtmoedigheyd ende groote beloften heeft verstrickt. Van dien Vorst soude my vele te segghen vallen/dat ick naerlate : doch eene saecke en sal ick niet verswijghen: Dat/ hoewel dat hy groote ende wtnemender dinghen in den tijdt sijner heerschinghe voor Philippo gedaen heeft : dat hy nochtans niet en heeft connen ontvlieden van voordacht te worden/ als of hy den Coningh de heerschinghe hadde willen ondercruppen : door dien dat hy door groote sachtigheyd ende vriendlickheyd aller Nederlanderen ghemoedt tot sich ghetrocken hadde / ende dat hy ooc die groote boosheydt ende erghlistigheydt der Spaengiaerden schijnt doorsien ende ghehatet te hebben. Daerom heeft hem oock Philippus Fungos, of padden-broodt / te eten ghegheven/ die Agrippina den Keyser aengepresen hadde/ op dat hy door de cracht ende werckinghe der selve in het ghetal der Goden soude gheleden ende aenghenomen worden. Maer wat was dat ten lesten voor eenen Vrede / die als eene nieuwe sterre wt het firmament des Spaenschen bedroghs op ons heeft gheschenen: Tot den welcken ons de Herto-

ghe van Parma raedde / doen alreede den overgrooten vyandt over ons hoofd stondt / ende dat die ongheloovelicke Spaensche Vlote den heelen Ocean (of vlacke Zee) heeft vervult ende bedeckt? Vlote die soo verschrickelick om aensien was / dat ick qualijck weet / of Xerxes met meerder ghetal van Schepen / met meer Crijghs volcks / ende met meerder toerustinghe de Pontische Zee bedeckt heeft. Met dese Vlote hadde Philippus ghedocht ons / die als opghenomen waren door het soet ghelupdt des Vredes / al te samen t'onder te bringhen. Doch als die Vlote door de eenighe maght van dien almachtighen GODT wonderbaerlick vernietight was / soo biedet hy terstondt door den Ghesandt des Keysers dese Provincien nieuwen Vrede-handel aen / op dat hy door de selve al sijn Heyrlegher ende oorloghs cracht wt Nederlandt in Vranckrijck soude moghen vervoeren. De laeghen die hy dat Coninghrijck over vele jaeren gheleydt hadde / begonden wonder goeden voortgangh te hebben: want sijnen bloedt-verwant Henricus door parricide (of vrindmoordt) ghedoodt zijnde / ende den stand des heelen Rijcks door inlandschen crijgh gantsch zijnde verwerret / soo voorderde de saecke ende ghelegheutheydt dat hy voorts met wapenen ende heyrcracht sijn voornemen [van sich in dat bloeyende ende groote Fransche Rijck te dringhen] soude vervolghen: Welck Rijcke overwonnen ende overweldight hebbende / soude hy sich daer naer sonder eenighe moeyte dese Nederlandtsche Provincien ende de andere Rijcken van Kerstenrijck onderwerpen. Hoe? Is het noch gheoorloft van de overighe ghevaeren der Republijcke te spreecken? My is het gheoorloft ende het sal my altijdt gheoorloft wesen de weerdigheydt van mijn Vaderlandt voor te staen / de waerheydt te belijden. Ghelijck de goede Orateuren (of wel-sprekers) eenige van de alder crachtighste ende ghewichtighste Bewijsredenen in het leste houden: ghelijck de ervaerene Veldtoverste de beste Crijghslieden in het leste ghelidt pleghen te setten: soo heeft Philippus oock dese leste jaeren eenen Vrede dese Nederlanden aenghebodeu / die met wtnemende trouwe versien ende ghevestight was / die het gantsche fondament (ende grondtvestinghe) in de Deught / Barmhertigheydt / vlijt ende neerstigheydt / ende liefde van de Eerdshertoghe Ernestus, sijn Susterlingh leyde / die naer den Hertoghe van Parma in de heerschinghe van dese Provincien was ghestelt: De selve beloofde dese Provincien eenen Vrede / niet die met sware conditien of voorwaerden / als de vorighe / bepaelt was / maer als sy dien selve souden begheeren ende wenschen. Philippus middeler tijdt heeft grooter heyrcracht in Vranckrijck / ende sijne heymelicke Moorders in Hollandt ghesonden / om den Doorluchtighsten Vorst, Mauritium, Grave van Nassouwe [eenen wtnemenden betrachter vande deughd ende vroomheyd sijnes Vaders / ende eenen sonderlinghe Voorvechter van onse Vryheydt] te vermoorden / ende door sulcke versoeyelicke ende snoode straet-schenderie wt den

weghe te rucken / ghelijck sy / weynigh tijdts te vooren met eene wreede ende verradelicke handt sijnen seer cloecken Vader / den Prince van Orangien / omghebroght hadden. Eyndelick heeft Philippus veel snooder ende veel booser raden teghen dese Provincien besloten / dan hy opt te voren heeft connen bedencken. Ick en segghe niet lichtveerdigh / Vorsten, dat niet duysent ghetuyghen neffens my ter goeder trouwen en sullen ghetuyghen/dat de Brieven van Philippus selve niet en bevestighen. Wat dan? Meynt de Coningh van Spaengien/dat onse Staten met eenigh voorwenden van Vrede van harē aenvangh ende voornemen connen afghekeert worden? Weet hy noch niet dat onser aller ghemoedt soo verhert is/ dat wy veel liever de oorloghe ende wapenen/ dan eenigherhande nieuwe Vredetaeghen (hoedanigh dat sy souden mogen wesen) plaetse willen gheven? of meynt hy misschien dat het ghemoedt onser Staten alle daeghe naer sijnen lust ende welghevallen open staet? Hoe? Is hem noch onbekendt dat de Raden van ons volck / met aller verwillinghe en overeenstemminghe al over langhe daer in vereenight ende met malcanderen verbonden zijn / Dat sy inde oorloghe ende met de wapenen veel liever heerlick voor hare Wetten/voor haer Vaderlandt / willen sterven / dan van nu voortaen onder sijne listen ende laghen schandelijck te beswijcken? Segh ick beswijcken? Jae in het uyterste quaedt der tyrannie te comen / in onverdraghelicke ende onmensche banden der slavernie ghebonden te worden/ ende onder de gherochte slaven gestelt te wesen? Wy hebben eeuwighe oorloghe/eeuwighe wapenen/ teghen hem bestelt ende ghescherpt : Wy en hebben noch en moghen onse oogen op geenen anderen Vrede hebben / dan die met wapenen ende gheweldt ghegrondet/ bevestight ende behouden can wesen.

Maer aenghesien dat wy van Vranckrijck een weynigh te vooren begost hebben te spreken / ende te bewijsen dat onse oorloghe eenighsins met de selve vervoeght is / soo sal ick voortvaeren om eenighe dinghen hier by te voeghen door de welcke ghy seer claer sult connen sien/hoe vele listen/laghen ende bedriegherien dat Philippus het selve heeft ghelevdt. Hy heeft nu al over langhen tijdt (als ghy wetet / Vorsten) ghearbeydet ende ghepooght om al het gheweld sijner oorloghe op Vranckrijck aen te wenden : op dat hy door het voorvallen van de tweedraghten in Vranckrijck soo vele met sijne oorloghe ende oncosten soude te weghe bringhen / dat soo hy swaerlick het heele Rijck conde inslicken/ dat hy ten minstsen een groot deel van het selve soude moghen vercrijghen. Want hy hadde sich selven al van te vooren door de toerustinghe van die wreede Vlote / Vranckrijck met Enghelandt / als eenen roof sijner vyanden toegheschreven : daer hy nochtans van de goede Coninghen nerghens in beschadight en was / noch door gheen onrecht tot die oorloghe en was beweghet. Het en sy misschien dat hy dat voor oorsake ghenoegh achtet / dat de Paus naer den wille ende versoeck van Philippus, dese twee alderbloeyenste Rijcken/om de oeffeninge ende dienst der gesuyverde Religie in den Ban heeft ghedaen. Om welcke Religie wt te roepen ende verstroyen / Philippus als eenen Cato Major, met de strengigheydt der Roomsche Censores (of Tucht-meesters) ghewent is op alle

Coninghen

Coninghen ende Volckeren der aerden acht te nemen / ende de selve daerom te straffen. Doch eene saecke die u allen bekent is / over welckes sake schandelickheyd sich niemant ghenoeghsaem can verwonderen/ en magh nu noch overgheslaghen/noch naergheleten worden: Dat Philippus in dese oorloge van Vranckrijck door den Hertoghe van Feres ende andere Spaengiaerden met de Ligue (de welcke hy als medegheselle der oorloghe bystandt ghedaen hadde) seer ernstigh ende met de uterste vlijt ghehandelt heeft / om het recht vande Fransche Croone niet alleene vande successie/of afcomste/des coninglicken gheslachts/maer oock van alle Francoysen te vervremden / ende aen Spaengien te trecken. Die dinghen zijn so seker / Vorsten, dat niemant daer aen en twijfelt. Maer/waerom ghedencke ick dit? Wat doet dat tot de sake die ick voorghenomen hebbe voor te staen? Daer toe dient het / om daer mede te bewijsen/ hoe groot de eergierigheydt is van den alder wreetste Tyran/ende op dat ghy mooght sien hoe seer/niet wy alleen/ maer ghylieden al te samen u vanden selven moet wachten. Want ghelijck den Wijngaerd van die natuere is/dat hy sich wijdt en breedt verbreydet ende met zijne tacken/ als met armen/al wat hem ontrent come omhelset / soo hy niet en wordt besneden; Soo sal oock Philippus, soo ghy hem niet ghelijckerhandt en wederstaet ten langhen lesten heel Kerstenrijck met dese alderbloedighste oorloghe vernielen/verslinden. Noch onlanghs hadde hy soo vele in Schotlandt / met giften ende met heymelicke lagen / te weghe ghebraght/ dat sommige vande voornaemste van dat Rijck twintigh duysent Spaengiaerden souden ingelaten hebben/ soo sy selve [de saecke openbaer ghewarden zijnde] naer de verdienste hares verraeds niet en hadden ghestraft gheweest. Ick en behoeve my niet te laten voorstaen dat ick met woorden soude connen wtdrucken wat verraderien/wat periculen (of gevaeren) hy dickwils teghen de Coninginne ende Rijck van Enghelandt heeft gheproeft. Can noch de eergierigheyd ende het gheweld van desen Tyran voorder comen? Jae het seker. Want diergheliјcke laghen heeft hy weynigh tijds te vooren het Vorstendom van Colé/het Hertoghdom van Geldre/Juliers,Cleve / het Graefschap van den Berge / eñ de oude Rijckx-stadt Aecken geleydt: het welcke wt sijne Brieven ende sekere ghetuygheniſſen voor eenen yeghelicken openbaer is. Ende wie en weet niet in wat sluyphholen van gheveynstheyd dat hy den alderdoodelicsten haet teghen de maghtighste Vorsten van Italien schuylt: de welcke soo haest als den windt der eerste gelegentheyd waeyt/seer schielic in seer grooten oorlooghs brandt sal laeyen ende branden. Siet ghy noch niet genoegh/ Vorsten, wat laghen dat Philippus, voor uwe aldergheluckighste Rijcken eñ Provintien/u vaderlick erfgoed/toestelt? aenghesien dat niemandt soo blind noch so sinneloos en is/ die niet en siet eñ verstaet dat de eersucht vã Philippus dagelicx vã Land tot Land treet/nieuwe oorlogẽ wt oorlogẽ treet/ dat hy nimmermeer en rustet: Dat hy met oorlogen/sonde/boosheyd eñ schelmstucken; met schijn-vrede/bedriegerien ende lagẽ / eenen yegelicken van uliedeen van den stoel sijner heerschappie soeckt te stooten. Want dese begeerlickheyd is onversadelick ende onmetelick: sy en can noch in Hemel noch in Aerde besloten wesen. Indien als in Critolai schale al Philippi Rijcken [die hy met eenen langen sleyp ende steert in sijne alderhooveerdighste Titelen / ende

 eer-namen/

eer-namen/ ghewent is te stellen ende ghebruycken] in de eene zijde ghelepdt
wierden/ende op d'ander zyde sijne eergierigheydt (of eersucht) daer teghen
wierd ghelepd/al die Rijcken souden tegen sijnen eersucht qualick een aesken
weghen. Alexander de groote sagh nae meer Werelden om/ doen hy de heele
Wereld verwonnen hadde: maer Philippus soude soo hy conde met de Reu-
sen den Hemel bestrijden. Daerom/ Aldervredighste Vorsten, en bidde/ en
bemane ick u niet meer dat ghy van de oorsaecke onser oorloghe oordeelet/
ende de selve met u oordeel ende ghevoelen voor goedt houdet/ maer ick ver-
mane u met ernst/dat ghy met al u verstandt ende met al u crachtē u van Phi-
lippi laghen/rooverien ende boose stucken wachtet. Eertijds doen die van
Athenen eensdeels met oorloge/ eensdeels met laegen ende bedriegerien eeni-
ghe naergheleghene plaetsen/ende de steden Syracusen/ Lacedemoniē/ Mes-
senen ende Catinen sochten aen haer te halen/ hebben sy door haeren onma-
tighen landsucht sulcken haet op haren hals gehaelt/dat heel Griecekenland
met Dario, den aldermaghtighsten Coningh van Persen/ de oorloghe tegen
haer vrywillig wilden aenvanghen ende toeliepen/ als om eenen gemeenen
brandt te blusschē. Maer ghy Doorluchtighste Vorsten, haddet seker al over
langhe Philippum, die u Rijcke ende leven met de alder ongerechtighste oor-
loghe/ende alderbooste stucken stadigh soeckt/met versamelde cracht van u
ende van uwe welvaert te drijven: Ende dat en betaemde u niet alleenlic ghy
die al over langhen tijd door veel verongelijckingen ende eergierigheydt van
Philippus zijt opghehitst/gheprickelt/ verweckt; maer oock u altesamen die
siet dat hy inde palen van uwe gebuyren met gheweldt inbreeckt/ ende met
eenen sachten sluppendē gangh naer u Land cruypt: Het staet u toe by tyds
toe te sien/op dat uwe Ghebuyrlanden verwonnen ende onder die slavernie
ghebraght zijnde/de tyrannie/als ghy daer minst op denct/ u niet en becruy-
pe. Doen Philippus van Macedonien/ de vader van Alexander de groote/
naer den slagh met de Tribalden/ de langh ghevepnsde oorloghe teghen die
van Athenen aenvingh/hebben de Thebani om haerent wille sich versaemt/
vreesende dat die van Athenen verwonnen zijnde/den brandt vande ghebuyr
oorloghe tot haer soude comen: Eñ een weynigh te vooren een verbond tus-
schen twee de maghtighste steden [die te voren seer vyandigh tegen malcan-
deren waren] ghemaeckt zijnde/hebben sy met Gesanten heel Griecekenland
vermoept: achtende datmen den gemeenē vyandt met gemeene maght moest
verdryven; alsoo Philippus van Macedonien/ soo hem sijnen eersten aenval
wel gheluckte/ niet en soude rusten voor dat hy heel Griecekenlandt soude
verwonnen eñ ghetemt hebben. De Romeynen eertijds siende dat de maght
van die van Carthagen wies ende toenam/ hebben sy [Crijghsvolck sen-
dende om de Mamertinen van de beleghheringhe ende Spaengien van de
Affricanen dienstbaerheydt/ te verlossen] toeghesien dat Carthaghen de
stadt van Roome niet over het hoofd en soude wassen. Hoewel dat de Vene-
tianen niet lichtveerdigh/maer seer swaerlick tot oorloghe gebraght wordē;
nochtans en hebben sy haer noyt ontsien hare oorlooghs-maght andere die
onder haer waren/ te hulpe te senden: soo sy saghen dat de Ghebuyren door
onmatigh gheweld der eergierigheyd teghen een twisten. Dese ende andere
ontellicke exempelen(of voordaden) leeren u hoe seere dat ghy u moet wach-
ten

ten van dat hooghste quaedt der Spaensche eergierichheyd/ende bewijsen dat
het eene gherechtighe ende rechtveerdige saecke is/dat ghy alle tegen desen
Tyran eendrachtigh met ons oorloghe voeret. Want onse Staten weten
dat de oorsaecke haerer oorloghe teghen Philippum niet alleen seer gherech-
tigh is/ende altijd gheweest heeft; maer oock dat sy nimmermeer (tot geenen
tijden) van die oorloghe en moghen afhouden / dat sy geenen Vrede met Phi-
lippus moghen maecken: maer dat sy altijd teghen dien Tyran moeten stry-
den. Wy leeren van onse vrienden hoe wy ons voor onse vyanden moeten
wachten: want soo Philippus met sulcken ernst ende vlijt naer uwe Rijcken
staet/ghelijck ghy siet dat hy daghelicks doet: wat sal ons wedervaren? Hy
en sal seker de wapenen niet afleggen / eer hy sich heel Nederland onderwor-
pen heeft/als zijnde een Landt dat tot sijn voornemen seer bequaem is / om
wt het selve vele tochten in uwe Rijcken te doen/ nieuwe oorlogen dagelicks
aen te vanghen: om wt het selve Crijghs volck/wapenē / ende alle oorloogs-
ghereeschap op uwe naergheleghene Landen te voeren. Daerom heeft hy
oock liever het meestedeel van Kerstenrijck de rooverien des Turcks toe te
werpen/dan van dese oorloghe op te houden. Hy en heeft den Keyser op den
lesten Rijcxdagh geen Crijghs volck ende hulpe tegen den Turck willen toe-
segghen/ om dat hy Kerstenrijck te beter met sijne oorloghe soude moghen
quellen. Twijvelt ghy hier aen noch/ Vorsten, daer ghy selve ghesien hebt/
dat Philippus in het beginsel van onse inlandsche beroerten / veel liever twee
Rijcken / Tunis ende Goulette [die de Turcken onder den Oversten Sinam
Basscha als doen wedercreghen] heeft willen verliesen/dan dat hy onse oorlo-
ghe een weynigh soude onderlaten/of Crijghs volck wt dese Provincien tegē
dien alderdoodelickſten vyandt van alle Kerstenen soude senden. Ende ghy
wetet hoe veel Crijghs volck wapenen eñ oncosten dat Philippus te coste ge-
leydt ende verquist heeft om dese onse oorloghe te voeren: soo dat indien ghy
de selve berekent / ghy sult bevinden dat men twee Nederlanden daer mede
soude moghen coopen: hoewel dat sy nochtans seer groot rijck ende over-
vloedigh zijn: soo dat daer geen twijvel aen en is/of Philippus en heeft liever
de aldergrootste schade te lijden/ dan dat hy Belgium sonder Bellum [Neder-
land sonder nederdringhen der oorloghe] sonder strijdt/sonder Crijghsvolc/
vredigh/gherustelick/vry ende ghesondt nae haere Wetten soude laten levē.
Want door dese oorloghe ende met het verkrijgen van onse Provincien/ wilt
hy de sterckste fondamenten ende grondvesten van sijne Monarchie (eenighe
heerschinghe) tyrannie ende wreedt-rijcke vesten/ gronden/ legghen. Want
als hy sagh dat sy tot die wreede laghen ende voorwendinghen sonderlinghe
bequaem waren/ ende dat onse Wetten ende Vryheyd daerenteghen de selve
gantsch teghen waren: soo heeft hy voor eerst met oorloghe/ met ghewelt/
de selve willen omrucken/verscheuren/ende met cracht onderdrucken/op dat
de Onderdaenen van sijne andere rijcken [die hy sich alreede onderworpen
heeft/of naermaels noch magh onderdanigh maecken] wt dit ons eendrach-
tigh voorstaen van onse Wetten ende Vryheyd geen exempel (of voorspel) en
nemen/om haere Vryheyd met meerderen lust ende cloeckheyd te behouden.
Wat oordeelt ghy dan / Aldervredighste Vorsten? Wat besluyt ghy dat
onse Staten die haer Vaderlands eñ het ghemeene beste sonderlinge /soec-

 ken/

ken/behooren te doen? Seker het en can met haer niet wesen als het onder de heerschinghe der tyrannen/ ende in qualijck bestelde Republijcken/ toegaet: sy en zijn niet gewendt haer tot eenige tijde naer al het willen/ begeeren ende lusten van haere Overheeren/als Pluymstryckers of gehuyrde slaven te laten leyden ende buyghen ; ghemerckt dat sy noyt gheleden en hebben dat hare Wetten/Vryheyd ende de Republijcke onder het jock der ongerechtighe ende onwettighe heerschinghe souden buyghen: Maer hebben als Vaders des Vaderlands/bevryders der Vryheydt/ende voorstaenders der Wetten [gelijck het in eene Republijcke moet toe gaen die matighlick ende zedighlick van den Vorst gheheerscht worden] het voornemen/wille ende heerschinghe van harē Overheer/naer haere Wetten eñ behoudenisse harer Vryheyd beleydet. Meynt ghy dat de Spaengiaerdē onse Republijcke sullē verderve eñ wreedelick quellen/ eñ dat wy de selve schandelick sullen verlatē? Sullen wy ons Vaderlandt ende Vryheyd verswijmen? Moetē wy de Wetten van onse Voorouders verachten? Sullen sy de Burgherlicke orden ende schickinge in tyrannie moghen verdraeyen ende verkeeren/ ende sullen wy met ghevouwen handen het lijck ende de droeve wtvaert van ons Vaderland aenschouwen? Sullen sy het lichaem der Republijcke van een halen/ verscheuren/ eñ als de aldermeeste Roof-vogels/op eten/ ende sullen wy als slaven ons eygē leven/goedt ende middelen met bidden van haer ter nouwer noodt behoudē? Of prijst eñ verheft ghy veel eer met de hooghste eere desen wille en lust der Staten om het Vaderlandt te bevrijden? Stouwet ende vermaent ghy die voort te varen/om haer leven eñ Vryheyd soo sy best comen voor te staen eñ bevrijden? Comen u niet daghelicx dese dinghen in den sin/ als ghy op de Nederlandtsche oorloghe dencket/of daer van sprecket/ die ick nu aengewesen eñ met vaste ende sekere redenen bewesen hebbe: te weten/ Dat onse Staten eñ alle de Nederlanders/overgoten zijnde van ellendē/ benouwt door de wreetheyd der Spaengiaerden/wt haer Vaderlandt zijnde verdreven/ door den noodt selve zijn ghedwonghen om de wapenen teghen Philippum in handen te nemen: Ende dat nu de andere bedriegerien/trouwloosheden ende onghelijcken die de Spaengiaerden ghedurende den tijdt deser oorloge de Nederlanders aenghedaen hebben/soo groot/soo onmenschelick/ ende so ongeloovelick zijn/dat sy selve(by wijse van spreken)ernstigh vermanen/ versoecken ende ghebieden/dat de Staten met een standtvastigh ghemoedt dese wapenen soude behouden/bewaren/ nemmermeer wt de handen legghen/ ende de andere Onderdanen van Philippus [die van Sicilien/Calabrien/Lombardien/Arragonien/Castilien/Indien ende Portugal] souden toonen; jae u selve Doorluchtighste Vorsten, souden wijsen ende met cloecke daden bewijsen: Dat wy niet alleen/maer ghy te samen ende alle menschen des aerdtrijcks/veel eer behoorden te stervē/ dan het aensicht van dien Tyran te sien. Beeldet ghy u selven noch in dat Philippus met de palen onses Landts sijne tyrannie bepaelt heeft? Siet ghy noch niet dat die hooge opvliegende eñ doodlicke vlamme de Spaensche tyrannie den drempel/ deure ende daken van uwe Rijcken insluckt? Ontwaeckt dan eens wt desen uwen slaep ende sorgeloosheydt! Comt by/vlieght hier toe/ om desen ghemeenen brandt tē blusschen! Wat soeckt ghy ons teghen onsen danck met uwe raden/ authoriteyt/ ende

aensien/te bewegen om vrede met Philippo te maken / daer ghy selve al over-langhe met oorloghe ende wapenen Philippum haddet behooren verdreven/ ende met sonderlinghe cracht onderdruckt te hebben? Ende (op dat ick een voor een aenspreke) ghy Aldermaghtighste Vorsten van Duytschland, gevoelt dat Philippus in u Duytschlandt gheene wreede ende ongherechtighe heerschinghe naer en jaeght: maer (by wijse van spreken) de selve alreede besit. Want dese Nederlandsche Provincien verwonnen zijnde / sal hy al de havenen vande Zee ende den mondt van de Hooghduytsche Rivieren naer sijnen wille in sijne maght hebben/ om daer naer uwe schipvaert ende handel met sijne Tollen te beswaren/of gantsch te verhinderen/als het hem sal believé/ ende als ghy onder sijne heerschinghe niet en sult willen buyghen. Dit is de gene die van weghen eene of twee Provincien in uwe vergaderinghen ende raden met u verschijnt: ghy hoort hem opentlick sijn ghevoelen seggen/ende de raden sijner tyrannie voor uwe welvaert ende ruste achté ende verheffen. Ghy hebt hem den Bisschop van Fringes, Hildeshem voor u sien bestellen: tot Vorsten ende Ceur-vorsten des Rijcks den Bisschop van Ceulen / Ludick ende Magdeburgh sien maken / ende door den aldereergierighste Hertoghe van Beyeren u al te samen laghen legghen. Ende op dat ick my tot u/ Grootmogende ende doorluchtighe Vorsten van Polen, keere: Heeft Philippus niet eene groote menighte van dat gheslachte van menschen /ick segghe/ Jesuwijten/door welcker Religie ende bedrogh hy schier de heele Wereld in roere stelt/in u Landt ghebraght / op dat hy door haer toedoen met schoonschijnende bedriegherien/u sijne raden voorwende? Voock/ Aldervredighste Vorsten van Italien, hebbe ick ghesept eñ segge/dat het sweerd der Spaensche tyrannie/bloot wt de scheede/met eenen seer dunnen draed bové u hoofd hanght. Want ghy Alderdoorluchtighste Senatores (of Raedsheeren) van Venegien hebt selve dese tyrannie van Philippus in uwen staet en Rijcke ghesien ende aenschout/doen hy [hoe wel dat hy door het recht des verbonds aé u seer verbonden was] gheld ghegheven hebbende/den Turck teghen u wapende/ende der Turcken geweld van zijne palé op Cypris keerde. Daerom/ ô Vorsten van Kerstenrijck, nemet ten langhen lesten eens acht op uwe saken/ op uwe welvaert/op u leven. Overlegt/aenmerct/ dat Philippus uwer aller Vyand ende Tyran is: wilt hem niet langher in de Wereld lijden: maer wederstaet ende verhindert sijne eergierichheyd te heerschen / eñ verder met eene schadelicke ende doodelicke heerschappie voort te loopen. Ende gelijck eenighe leden afgheset worden / als sy sonder bloedt ende leven beginnen te zijn/ ende de andere deelen des lichaems schaden / soo moet ghy oock achten dat dese onmenschelicke wreetheyd/in menschelicke ghedaente/ van het gemeene lichaem der menschen (by wijse van spreken) moet gescheyden wesen. Seker de daedt der Persen is te prijsen / ende van u allen voor goedt te houden: de welcke alsoo Cometes ende Oropastes, twee van haere Magi (of wijse) door dierghelijcke tyrannie ende moordt van Smerdis, Coningh van Persen / het rijcke beseten hadden: soo zijn sy door de cloeckheyd van seven van de cloeckste Vorsten van Persen omghebraght. Sy liepen alle met sonderlinghe vlytigheyd ende brandenden yver/om die Tyrannen met hare sweerden te dooden: Eenen van de Vorsten / met namen Gobryas, heeft eenen vande Magos

omhelst/

omhelst/alsoo sijne medeghesellen dwaelden/op dat sy hem niet voor den Magum doodt en staecken (want dit gheschiede in eene donckere plaetse) heeft dē Magum bevolen sijn sweerd door sijn lijf te steken [Doch de Magus is omgebroght/endt desen cloecken Gobrias (die liever hadde te sterven/dan den Tyran in het leven te laten) heeft het leven behouden] Sulck eenen haet droegh dit volck op de Tyrannen! De Griecken deden die lieden eertijts godelicke eere aen die de Tyrannen ghedoodet hadden. Sullen u dan de Nederlanders qualick of ongherechtigher duncken te doen / dat sy haer teghen Philippum, dien onmenschelicken Tyran stellen? De Romeynen hebben den Coningh Tarquinium superbum, den stand der Republijcke eenighsins swackende/ verdreven; Sullen wy Philippum, die niet alleen het Nederlandt; maer de heele Wereld met moorden eñ brandt wilt verwoesten eñ omkeeren / in onse Republijcke lijden? Neen! Onse Staten sullen onghetwijfvelt voortvaren/ om u de bane te maken/om die Tyrannie te verbreken ende verdrijven: Sy sullen volherden om de selve seer verre ende wijdt van het onderbringhen eñ dooden onser welvaert af te keeren en te verstooten/ Op dat sy eens niet alle hare/ maer oock de andere Provincien van Nederlandt/ in hare eerste Vryheyd stellen/de selve wt de enghten van de Spaensche tyrannie leyden/ ende in het besit van haere Voorouders stellen: Op dat sy eyndelick verstelt/beter bestelt/ende met de Provincien van heel Nederland vereenight ende verbonden zijnde de toeloopinghen ende invallen van dien alderwreetsten Tyran moghen beletten/ende dien ghelijckerhand van haere welvaert ende van de ghemeene Vryheyd verdrijven.

GHy hooghste GODT/ die den Hemel, de Zee, de Aerde; oorloghe, ende Vrede, bestelt heerschet: die de Coninghen, Vorsten, ende alle volckeren der aerden, wetten ende gheboden ghevet: Die de Victorien, Triumphen, Trophæen verwinningh teeckenen, bestelt ende toewijst; Die de nederlaghen, ghevaerlickheden, onrechten, verhindert, afkeert: Staet op, ô groote GODT/ eñ stelt u teghen den vyand van alle gherechtigheyd ende vrede, teghen den vyand van uwen lof ende eere. O wilt met uwe Voorsienigheyd ende VVijsheyd ons voornemen bestellen, ende verlost u volck, dat uwen alderheylighsten Naeme met sonderlinghe godvruchtigheydt ende waere Religie aenbiddet en eeret.

EYNDE.